

Година X.

София. Декемврий 1938 г.

Книга 10 (100)

ИЛЮСТРАЦИЯ ИРИНДСКИЙ

ИЗДАНИЕ НА ИЛИНДЕНСКАТА ORGANIZACIJA

Съдържание:

1. Десет години илюстрация „Илинден“
2. На мяна, Амалотъ и Лъкарите от Вънко Марковски
3. Ахилъ Минджовъ — К. Х.
4. Ембронски спомени от 1895 год. — Благой Димитровъ
5. Какъ изгубихме Нико Каранджуловъ и Найдо Пещалевецъ — П. Йацевъ
6. Моята дейност въ Битолското поле и въ Морихово — Н. Петровъ
7. Македонскиятъ въпросъ и европейската дипломация —
8. Изъ живота на четитѣ — Г. Ив. Бълевъ
9. Положението
10. Съдържание на VI.—X. годишнина на илюстрация „Илинден“

ПРОТИВЪ МОЛЦИТЕ ИМАТЕ САМО ЕДНО СИГУРНО И ЕФИКАСНО СРЪДСТВО — АНТИМИТЪ ФЛАЙ-ТОКСЪ

Искайте двойната синя кутия съ надпись
„ANTIMITE FLY-TOX“

Всъка кутия струва 10 лева

ОРИГИНАЛНИЯ ФЛАЙ-ТОКСЪ се продава
само въ сини запечатани кутии, които но-
сятъ надпись:

„FLY-TOX“

За наливно искайте да Ви се отлива само отъ голъмъ
бидонъ снабденъ съ специалната патентъ наливачка.

ПОМПИТЕ съ надпись „FLY-TOX“ сѫ най-иконо-
мични, солидни и даватъ най-ситна струя — облакъ, съ
която се постигатъ желанитѣ резултати.

Депозитъ „ТЕМЕЛЬ“ А. Д. — София.

Ул. „Веслецъ“ № 6. Тел. 2-33-67, 2-26-35

**ЖЕЛЪЗОПЪТНИ БИЛЕТИ
ЗА ЦЪЛА ЕВРОПА**
ПАРАХОДНИ БИЛЕТИ ЗА АМЕРИКА И ЦЪЛЪ СВѢТЬ
Аеропланни и автомобилни билети, паспорти и визи при
Желъзопътно бюро
ТОМА БАКРАЧЕВЪ & СИНОВЕ
ул. Князъ Борисъ (Търговска) 2. Телефони 2-24-54, 2-34-78
Сведения бесплатно

**ПУШЕТЕ
ПРОЧУТИТЕ
ЦИГАРИ
ТОМАСИЯНЪ**

Илюстрация ИЛИНДЕНЬ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телефон. 2-19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщението съ окръжно № 40,350 отъ 28. XI. 1933 г.

ILLUSTRATION „ILINDEN“ Rédaction et administration: rue „Pirot“ 5. — Sofia, Bulgarie.

Десетъ години илюстрация „Илинденъ“.

Съ своята 100-та книга илюстрация „Илинденъ“ навърши вече своята 10 годишнина. Пътът, който измина тя, често пъти бѣ обсиливанъ съ трудности, които понъкога твърде мъчно сѫ били превъзмогвани. Не веднажъ сме били поставяни предъ дилемата, дали не ще е по-добре да се преустанови излизането на списанието. Пропити, обаче, отъ дълбокото съзнание, че все върхимъ известно добро дѣло съ неговото продължение и насърдчени отъ подкрепата — морална и материална — на здрави родолюбци, намирали сме сили да изкараме списанието до тукъ, съ надежда, че все ще дойде денътъ, въ който то ще стъпне здраво на краката си, за да изпълни достойно своята мисия — да изнесе материалитъ, толкова ценни и отъ такова значение за освѣтление на великото дѣло вършено презъ повече отъ $\frac{1}{2}$ вѣкъ съ високоблагородната и ултра патриотична цель — освобождението на останалата въ робство $\frac{1}{3}$ часть отъ общото отечество на българския народъ.

На обществото остава да прецени, дали тази своя задача, по начина по който се спасва, илюстрацията постига успѣшно. Предварително нека заявимъ, че особено презъ последните години списанието не е било тъкмо такова, каквото по-голѣмата част отъ читателитъ му очакватъ. Знамъ какво тѣ желаятъ и виждаме, че „Илинденъ“ не задоволява напълно тѣхните изисквания, но въ времената, въ които живѣмъ, мислимъ, че повече нѣщо не би могло да се стори. Останало единственъ органъ на македонската емиграция, то би трѣбвало да разшири, да разнообрази своето съдѣржание, за да може да освѣтлява всестранно македонския въпросъ, толкова сложенъ и тѣй труденъ за своето разрешение. Но... казахме го вече: нека се надѣмъ, че ще настанатъ по-благоприятни времена, въ които списанието не само ще пръска своята едва мъждукаща свѣтлина, но ще може да осияе обществата съ величието на македонската борба, която обгорѣ цѣли 3 полокѣния на изтерзания макед. българинъ.

Нека тукъ изкажемъ топла благодарностъ къмъ всички, които допринасятъ за продължение живота на списанието такова, каквото е сега то. Нека дадемъ изразъ на нашата признателностъ къмъ сътрудниците, които съ трогателно усърдие обогатяватъ неговото съдѣржание, като из-

насятъ свойтѣ преживѣлици и спомени отъ великата борба за постигане на отечественитѣ ни идеали, станали толкова скъпи и така ценни поради светитѣ жертви сложени така щедро на кладата предъ отечествения олтаръ. По-голѣмата част отъ сътрудниците ни неуки, не въведени въ изкуството да изразяватъ силата на огъня, който гори въ тѣхните души, продължаватъ да служатъ на дѣлото, за което на младини сѫ били готови да дадатъ всичко и не съ пищни фрази, не съ леснината на званиетъ, а съ кръвъта на сърдцето си въ която потапятъ писалката, изнасятъ своята душевна горестъ по начинъ, който просто очудва, удивлява.

По понятни причини събитията се освѣтляватъ не съвършено обективно, нѣщо което дразни нѣкои отъ читателитѣ ни. Нека, обаче, заявимъ, че ние нѣмаме амбицията да пишемъ историята на освободителното ни движение. Много е рано да се пише тази история. Ний живѣмъ още въ самитѣ борби и, колкото да е желателно, все не можемъ да се освободимъ отъ субективните схващания на участниците въ движението, които сѫ преживѣли, които сѫ преценили нѣщата отъ свое гледище.

Все таки, обаче, тѣ могатъ, тѣ сѫ длѣжни да изнасятъ събитията по най-положителенъ начинъ, да изключатъ своята личностъ отъ центъра на действията, да не считатъ себе си като най-главни фактори, безъ които нищо не би станало, да признаватъ заслуги и на другите, да не ставатъ въобще причина за негодуване, за водене споръ и т. н.

Както се каза по-горе, задачата на списанието ни е само да събира материалитъ и, за да може да се даде точна преценка върху тѣхъ отъ бѫдещия историкъ, молимъ онѣзи наши братя, които, биха схванали известни неточности, въ една неполемична, а въ сдѣржана, безобидна форма, да допълнятъ, да коригиратъ по-голѣмо изнесенитѣ събития. Съ това тѣ ще до-принесатъ твърде много за престижа на списанието и ще улеснятъ редакционния комитетъ, който нѣма претенцията да познава всестранно изнесенитѣ борби тѣй сложни и толкова величави.

„ИЛИНДЕНЪ“

НА МЕАНА

Отъ нокъ пуста народъ слеталъ в' меана,
дал' отъ сефа, ел' отъ мака голъма?
Ей ги: млади, бѣлобради — ленъ и пленъ —
пиатъ, пѣтъ — съзи лѣтъ катадень!

Старци бледи снага мачна превиле,
момци — огинъ в' росна младось развиле;
старци траатъ в' рани чмаатъ кървави...
Момци кършатъ — пакось вършатъ ф' пианство.

Тешко време... Скотски животъ настаналъ...
Земня ропска у кърфъ цѣла пливнала...
Тиранъ мори, народъ гори на нога,
а свѣтъ гладенъ — за лѣбъ страденъ — пропиталъ...

Ей донеси вино старо, кърчмару,
та да пукне сърце машко ф' пианство!..
Срамъ ме яде, вѣкъ ми кървафъ дотегналъ...
Не се тѣрпи, ни се кърпи цѣриъ животъ!..

Да не гледамъ резилъ, леле, предъ очи:
како момци в огинъ-младось — ленъ и пленъ —
пиатъ-пѣтъ — сили сѣвътъ ката денъ —
а цѣлъ народъ в' рани стенка поробенъ.

ЛѢДАРИТЪ

Ей гола снага веке свиле,
а гради вриатъ пълни ядъ;
на животъ в' гробъ се скриле
а младось гине ф' кървафъ гладъ!

И вездень носатъ кофи тежки,
и лѣтъ ф' калапъ огинъ — бронцъ;
и пука кожа въ рани жешки,
и пагятъ клепки в' моренъ сонъ!

У огинъ силенъ живи горатъ,
се топи снага како снѣгъ;
отъ темна нокъ за хлѣбъ се боратъ,
и ф' съзи мине тежокъ вѣкъ.

И колку уще така лѣтъ,
и в' младось вриатъ пълни ядъ.
и колку уще в' маки тлѣтъ
и гинатъ вѣчно ф'кървафъ гладъ!...

Дветѣ сбирки — Народни бигори и Огинотъ, които Вѣнко Марковски даде за една година, сѫтвърде много за младостта му. При това тѣ не само издаватъ сигуренъ, оригиналенъ и богатъ лирически талантъ. Издаватъ и нѣщо много повече: тѣнъкъ художникъ съ много чувствително сърдце къмъ красотата, къмъ трепетитѣ на младостта и къмъ страдашитѣ и крайно взискателенъ поетъ къмъ формата и къмъ изработката на стиха. За това пѣсните на Вѣнко Марковски сѫ ритмични и музикални, за това отразяватъ напълно и искрено трепетитѣ на младенческата му душа. Богатата образност пъкъ допълня поетическата имъ сила и спомага да бѫдатъ приети искрено и дѣлбоко и отъ читателя. Най-после въ пѣсните на Вѣнко Марковски, съ пламъка на младостта, отекватъ не само интимни вълнения и впечатления отъ бѣлгарския животъ, но и музиката и богатата изразност на бѣлгарския народенъ езикъ, въ едно отъ него-витѣ наречия. Изобщо всичко още отъ сега говори, че Вѣнко Марковски ще бѫде тѣнъкъ лирикъ на утрешния денъ.

Никола Т. Балабановъ

АМАЛОТЪ

По студъ и по жега и по вѣтеръ клетъ
безъ умъ и безъ душа бѣрза накрай свѣтъ...
Голъ и бось и боленъ — се свилъ у две цѣлъ...
А младъ ф' първа младось отъ гладъ потемнѣлъ.

Нѣма сила ф' него. Сърце ф' клопче зbralъ,
нози не го крепатъ — отъ три дни не яль;
а подъ тежокъ самаръ снага — рана свилъ,
и безъ корка сува челядъ оставилъ ...

Силни мисли дене вѣртатъ го на снѣгъ
лоши сница ноке дѣржатъ го на щрекъ;
како улафъ тѣрча по мразъ и по дошъ,
а се вракя вѣчно безъ лѣбъ и безъ грошъ ...

Отрофъ в' душа тай — а на сърце ядъ,
цѣло лице в' бѣрчки — в' очи зиналь гладъ...
Отъ нокъ темна тѣргналъ... на гѣрбъ самаръ свилъ,
той не знае младось, ни младъ кога билъ.

Пладне комай дошло... уще грошъ не зелъ,
свиратъ празни прева — лимонъ пожѣтъ,
коса му се крева настане ли мракъ,
безъ лѣбъ, како чера, ке се врати пакъ!

А три дена племня безъ лѣбъ оставилъ,
отъ три дена чедадъ страшенъ гладъ я свилъ,
пишатъ деца ситни, ячи сиотъ градъ,
жена луто кѣлне, пълна жѣчъ и ядъ ...

Ей нокъ страшна иде... Теменъ пагя мракъ,
жена пуста чека досамъ таженъ прагъ;
деца глави скриле отъ стра в' майкинъ скутъ.
А лошъ вѣтеръ вие и кърфъ сѣче студъ!

И ке кѣлне вѣчно по той кобенъ часъ,
и ке чека вѣчно да му чуе гласъ...
Него никой нѣма да го види пакъ:
на пать таа вечеръ го свилъ кървафъ мракъ.

Особеностите на бѣлгаро-македонските говори се изучаваха досега предимно отъ езика на народните умотворения. Съ изключение на творбите на Жинзифова бѣлгарската литература не притежаваше други сполучливи опити на индивидуално творчество, написани на нѣкои отъ бѣлгаро-македонските говори. Младиятъ и талантливъ поетъ Вѣнко Марковски изпълня щастливо тая празнота съ дветѣ си сбирки „Бигори“ и „Огинотъ“. Той не перефразира бѣлгарската народна пѣсень, както мнозина свои събрата сега и въ миналото, а истински твори на велешки говоръ.

Т. Траяновъ

За достоинствата на излѣзлитѣ две стихотворни сбирки на Вѣнко Марковски изказаха се вече голѣма част отъ ценителите на поетическото творчество у насъ. Тукъ даваме отзуцитѣ на Т. Траяновъ и Ник. Т. Балабановъ.

Ахилъ Минджовъ

Въ своята 70 годишнина следъ дълго мъчително боледуване напусна земния животъ украшението на българското учителство, както мнозина го наричаха въ Македония, Ахилъ Минджовъ.

Роденъ въ Охридъ (9. VIII. 1865 год.) отъ родители Сирма Ив. Баласчева и Никола Ив. Минджовъ подъ стените на Самуиловата крепость и дворци, въ жилищта на Ахила като че ли течеше царска кръвъ — така бѣше той тихъ, спокоенъ, кротъкъ, важенъ, бавенъ въ своите движения, гордъ. Високъ, здравъ мъжъ, очи голѣми, изпъкнали, сини, като че ли въ тѣхъ се отражаваше Охридъ синъ, коса свѣтло-руса, слабо къдрава, облѣко чисто, спретнато, изискано, съ тънъкъ вкусъ, вратъ дълъгъ, глава изправена, гордо вирната нагоре, тѣлосложение съвършено, държане отлично, примиерно — осанка царска — роденъ аристократъ.

Такъвъ бѣ той още отъ детинство, такъвъ си остана и до преди грозната болестъ да го бѣ повалила. 70-тѣ години на неговия животъ, всичките страдания и превратности на неговата сѫдба не сложиха своя печать върху неговата външность. Той се запази все тъй изправенъ, бодъръ, гордъ, и никой не би му далъ годинитѣ, които притеежаваше. И духът му бѣ се запазилъ все тъй здравъ, несломимъ — нѣкаква силна вѣра, че правдата ще възтържествува, че земята, която бѣ го родила, и която тъй силенъ, така въжделено той обичаше, ще бѫде озарена отъ лѫчите на свободата, крепъше, ободряваше неговия духъ.

Що току завършилъ Солунската реална гимназия, следъ едно годишно учителство въ Одринъ той дойде учитель при IV класното училище въ Битоля, дето бѣ и надзирателъ въ пансиона. Съ своята външность, съ педагогическия си тактъ, съ начина на преподаването, съ своята сериозностъ, която никога не достигна до грубостъ, съ вѣчната си тънка усмивка на лице и съ грижитѣ си за обучението и възпитанието на повѣренитѣ му ученици, той бѣ спечелилъ обаянието на ученици и граждани и служеше за гордостъ на едните и упование на другите. Проникнатъ отъ задачата, която бѣ му възложена като на надзирателъ на пансиона, той бѣ възприелъ грижитѣ на нежна майка по отглеждането на своите деца. Посрѣдъ ледениетѣ нощи въ полупаянтовото здание на Маликъ — бей, въ което се помѣщаваше класното училище, учениците му, за пръвъ пътъ видѣли креватъ въ пансиона, си спомнятъ съ умиление и благодарностъ за старанията и неговото бдение дали спалните стаи сѫ добре отоплени, дали нѣкой не е падналъ отъ кревата, дали нѣкому не е паднала покривката, дали нѣкой не се е открилъ. Сѫщите старания той прилагаше и съ надзора си върху чистотата и върху храната — да бѫде тя здрава, питателна. И благодарение на всичко това учениците се радваха на добро здраве, а родителите имъ бѣха спокойни, че има кой да бди върху живота и здравето на тѣхните рожби. И въ продължение на редъ години не стана нито единъ нещасенъ случай съ ученици отъ пансиона.

Облѣчени въ тѣхните спретнати униформи, добре охранени, съ отличното си държане, учениците служеха за жива реклама на училището, което ги бѣ отгледало и възпитало, и което служеше за гордостъ на българите отъ западна Македония.

Въ вечерните занятия А. М. бѣше между учениците — оптваше ги, помагаше имъ. Срещу празникъ, когато почти всички ученици пѣха въ хоръ патриотични пѣсни, той бѣ между тѣхъ, слушаше

† Ахилъ Минджовъ

ги, радваше имъ се. Кой знае по какви пѫтища той получаваше списанието „Деница“, което минаваше отъ ржка на ржка и жадно се поглъщаше патриотичното му съдържание. По едно време се чу, че ще има обискъ отъ страна на властьта. Спомнямъ си съ каква ревностъ подъ негово ржководство изкопахме трапъ въ двора при „гължбарника“, — както наричахме едно отъ зданията — и скрихме опасните книги.

Паметни сѫ останали неговите уроци по физика и химия. При почти нищожните кабинети на училището, той, винаги старателенъ и ученолюбивъ, създаваше условия за нагледно преподаване на материята. Смелъ, решителенъ, той вършеше опити, които никой не би правилъ. Напълни единъ пътъ едно голѣмо стъкло съ водородъ — 2 части и кислородъ — 1 ч., обви стъклото въ покривката на масата, запали свѣщъ и заповѣда ни да се скриемъ подъ чиноветѣ. Запали. Оглушителенъ гърмежъ. Разстроши се стъкленицата на найдребни части, обсипа пода и потече вода. Чуло се бѣ изъ цѣлия квартъ. Дойдоха и отъ полицията да питатъ какво е станало.

Следъ Битоля учениците се прѣснахме изъ разни срѣдни учебни заведения да продължимъ образоването си. Тукъ, въ България, при вишисти учители, сравнение не можеше да става съ начина,

съ интезивността и нагледността на преподаването, по който и да е предметъ съ обучението, което ставаше въ Македония при преподаватели едва завършили последния класъ на гимназията въ София.

Въ Битоля А. М. учителствува 4 години — отъ 1889/90 — 1892/93 уч. год. — а отъ тукъ настъкъ го виждаме да разпространява лжчите на науката и да създава достойни борци за свободата на измъжената родина въ Съръб, въ Криворѣчна Паланка и Кавадарци, училищъ инспекторъ въ Битолска и Охридска околии, учител въ Енидже — Вардаръ, Дойранъ, Леринъ, Крушово, пакъ училищъ инспекторъ въ Костурската, Одринската и Леринската епархии. Тукъ го заварва освободителната война. З месеца преди междусъюзнишката разпра по най-брутalenъ начинъ той е изгоненъ отъ Леринъ, а малко по-късно хвърленъ е въ ареста въ Битоля. И следъ 3 месеченъ затворъ, презъ августъ 1913 г., ведно съ 80 души учители екстерниранъ е въ България.

Посвѣтенъ въ революционната организация презъ 1898 год., като ревностенъ пропагандаторъ на освободителното движение той е преследванъ отъ турските власти, често пъти е затварянъ и възворяванъ на мъстожителство въ родния му градъ.

Цѣли 24 години непрекъжнато А. М. буди народната съвестъ почти изъ всички краища на

Македония и Одринско. Въ България учителствува 4 години въ Дупнишката непълна гимназия и 14 год. директоръ на прогимназията въ Горна Джумая.

За примѣрна служба той е удостояванъ на 2 пъти съ височайши награди — орденъ за гражданска заслуга, на 24. VI. 1921 г. и „Св. Александъръ“ на 22. VI. 1929 год.

Следъ уволнението си А. М. се настани на постоянно мъстожителство въ София, ограденъ отъ вниманието и дълбоката почит на хилядите негови ученици и на неговите колеги.

Даль 42 години отъ живота си въ върна и предана служба на родъ и отечество, изпълнилъ своя гражданска дългъ по най-достоенъ начинъ, измъченъ отъ тежка, неизцѣрима болестъ Ахилъ Минджовъ склони очи на 23 октомврий н. г., безъ да види изпълненъ неговия идеалъ — свободата на страната, която го роди. На опъллото му, станало при препълнена отъ почитатели черква, казаха се трогателни слова отъ колегите му — свещ. Левъ Адамовъ отъ с. Горенци, Костурско и Ср. п. Петровъ.

Богъ да прости и въчна да биде паметта на скромния народенъ труженикъ, на отличния педагогъ, на най-достойния между достойните синове на българския народъ, Ахилъ Минджовъ.

Смиренъ и дълбокъ, поклонъ.

Въчна му слава!

К. Х.

Емборски спомени отъ 1895 год.

Леринскиятъ Видика Иоаники, макаръ и Карамания, бѣ голѣмъ привърженикъ на Елинизма и като такъвъ — голѣмъ гонител на всичко българско. Говорилъ е въ църкви и вънъ отъ тѣхъ, че българите употребявали не свято миро, а шарлаганъ и отъ амвона настоявалъ предъ гъркоманите да напуснатъ женихъ си, дъшери на екзархисти, понеже съжителството съ тѣхъ било блудство и т. н. Иоаники, макаръ и да знаеше, че по въпроса за Емборските църкви има правителствено решение още отъ 1885 год., споредъ което голѣмата черква Св. Димитъръ и Еленица се дадоха на екзархистите, които съставляваха почти цѣлото християнско население въ Емборе, а на нѣколцината гъркомани, всички владишви храненици, се отстъпили черквата Св. Никола, решилъ по коваренъ начинъ да обсеби и голѣмата черква Св. Мина. Нѣкогашъ, когато Емборе бѣ седалище на Могленския владика, Св. Мина бѣ владишви черква и раклата съ костите на последния Емборски владика почиваше въ единъ отъ жглици на тази черква — ето мотива на владиката, за да желае да я обсеби. Тази претенция на Иоаники стана причина да заскитатъ тѣзи кости по ясли на хорските пондила (яхъри) и да изчезнатъ следъ това безследно.

Опитътъ на Иоаники за обсебване на въпросната черква, направенъ на 13 априлъ 1895 г., излезълъ много несполучивъ за него, или както казватъ още, излѣзълъ му е презъ носа, макаръ и това събитие да бѣ свързано съ много парични жертви и съ тежки страдания за екзархистите.

Ето подробностите за тази скандална афера. Въ съгласие съ каймакамина Хасанъ Сабри ефенди и съ влиятелния кайлярски турчинъ Джемаль бегъ, и двамата добре изпечени рушветчии, владиката

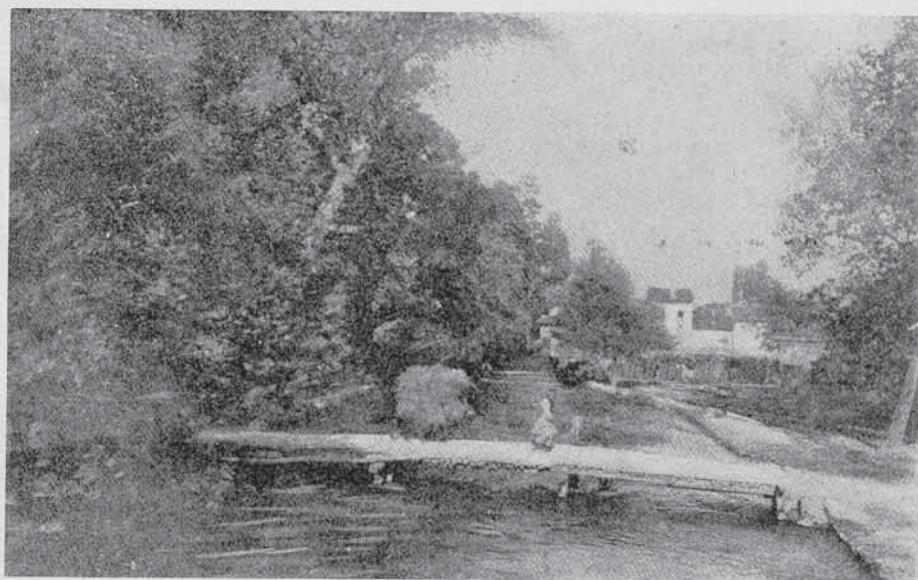
напусналъ Кайляри, дето е пребивавалъ отъ нѣколко дни, и, придруженъ отъ гавазина си и отъ отъ двама суварии, се опжтилъ за Емборе, но не направо, а презъ близкото село Лжка. Това бѣ владишви тактика за заблуда. Обаче и безъ тази Иоаникиева хитростъ, Емборе бѣ праздно, макаръ и да се шушукаше отъ нѣколко дни за владишко идване, защото всички бѣха по работа изъ полето. Отъ Лжка владиката, придруженъ отъ гавазина си, отъ двама суварии и отъ нѣколко заселени въ Лжка власи, съ голѣмъ салтанатъ и на кариеръ потегли за Емборе. Прахътъ, що са вдигалъ отъ владишката кавалкада, обърналъ вниманието на учителя Кръстю Попъ Димитровъ, който бѣ на камбанарията, отъ гдето се виждаше цѣлия Лжки путь и на място да удря бавно клепалото, за да кани учениците на следобѣдни занятия, заби го силно за тревога. Тази тревога бѣ усътена отъ всички въ полето. Слиза Кръстю отъ камбанарията, заключва черквата и скрива ключа. Тъкмо свършилъ това, ето че владиката нахълта въ черковния тремъ съ хората си (отъ Лжка до Емборе има само 10 минути) и повелително поисква отначало по гръцки, а следъ това по турски отъ учителя ключа. Понеже Кръстю казалъ, че не знае де е ключътъ, станало нужда да се повика съ сувария селския чорбаджия Никола Чирковъ, който се явилъ при владиката, придруженъ отъ внука си Константинъ Чирковъ. Дошли въ трема и воденичарътъ на близката до черквата воденица Мити Лудинъ. Малко по малко въ трема нахълтали и женихъ отъ близките до черквата къщи. Дѣдо Никола Чирковъ запиталъ владиката що търси въ българската черква, а не отива въ гръцката Св. Никола. Владиката отговорилъ, че въ тази черква почиватъ костите на единъ

гръцки владика и че той като Бератлия може да служи във всъка християнска черква и поканилъ чорбаджиета да отвори черквата, за да се помолятъ във нея за здравето на Султана. Понеже дъде Никола му възразилъ (той бъ повече отъ 70 години) че ферманът му е за гръцки владика, а тази черква е българска и още, че черквите не съж бащиния на владиците (намекналъ за владишките кости) владишкият гавазинъ се нахвърлилъ върху него да го бие. Динката Чирковъ, внукъ на дъде Никола, който бъ много силенъ младежъ, истински атлетъ, грабва гавазина и го захвърля като пачавра далечъ отъ мястото на свадата. Спусналъ се и единъ сувария да удари дъде Никола, но той пъкъ е билъ възпрепятствуванъ отъ воденичаря Мити Лудинъ. При гюрултията владиката наметналъ мантията си, взель жезъла зър ръце и почналъ да чете молитви на стжалалата предъ вратата на затворената черква. Набралитъ се въ трета жени, като видѣли това, нахвърлили се върху владиката, и теглеещемъ го навънъ отъ черковния храмъ, изпокъжали пръпорциетъ (звънчетата) на мантията му и разкъжали самата мантия. Владиката билъ

насилствено изхвърленъ отъ трета навънъ и така изплашенъ и засраменъ, потеглилъ за дома на гъркоманката Бъздичка. За нещастие негово, пътя му минавашъ покрай българското основно и трикласно училище, ученицитъ на което наскочаха отъ училището и го посрещнаха и изпратиха съ продължителни громки викове „юха“ и съ удрие на газови тенекии. Така безславно този владика, облечъ въ парциала мантия и съ жезъль въ ръка, стигналъ у Бъздичка. За тази демонстрация на ученицитъ голъмъ дълъ отъ патриотическа отговорност се пада на г. Иванъ Чековъ отъ Върбени, тогава учителъ въ трикласното Емборско училище, а сега (1938г.) счетоводител на бакалския еснафъ въ София. Но и въ конака си владиката не билъ оставенъ на мира. Кога да си лъга, единъ куршумъ профучалъ покрай него и като пробилъ расото му, се забилъ въ дувара. Нѣкой се изкачилъ на стиса, който е отъ другата страна на улицата, дето е къщата на Бъздичка и презъ прозореца на владишката стая гръмналъ срещу владиката. Отъ тукъ почва трагедията на Емборе отъ тази беззаконна владишка акция.

На другия денъ владиката отива въ Кайляри и тамъ съ изстреляния куршумъ въ ръка и съ подробности по варварското нападение срещу него и още съ други клевети между които, че билъ изпсуванъ Султанския му братъ, той поискалъ притърнатото наказание на виновните. Кайлярските му съдружници взели неговата страна и тутакси се разпоредили да станатъ обиски и арести въ Емборе. Откарани съ били въ Кайляри: Председателътъ на общината попъ Димитъръ — мой баща, чорбад-

жията Никола Чирковъ, внукъ му Динката Чирковъ, учителитъ — Кръстю — мой братъ и Ив. Чековъ — и още нѣколко жени, между които Лена, сестра на Д. В. Македонски. Свещеникъ Димитъръ е билъ още сѫщия денъ пуснатъ на свобода, женитъ сѫстояли въ затвора 17 дни, а двамата Чирковци — Никола и Динката и двамата учители Кръстю и Иванъ лежаха въ затвора почти цѣли 4 месеца — отъ 15 априлъ до 5 августъ. Следъ 2 юлий азъ лично се заехъ съ отблъсването на владишките клевети и

Пътят отъ гара Воденъ за града

съ освобождението на невинно арестуваниетъ. Упористът на единъ новоназначенъ кадия силно бъркаше. Не бъ работа за Еитоля. Не помогна и лично то застѫпничество на Топалъ Исмаилъ, много влиятелъ турчинъ, нито и минаването презъ Кайляри на самия Валия. Понеже Никола Чирковъ се разболъ въ затвора и при това бъ старецъ на повече отъ 70 години, дадохъ молба до Валията да бъде пуснатъ поне той на свобода. Валията се разпореди да бъде той прегледанъ отъ придружаващия го лъкаръ и да му се докладва. Понеже лъкарътъ констатиралъ по тѣлото на болния следи отъ куршумени рани, придобити нѣкогашъ на Шипченския балканъ при разбойническо нападение, съмѣталъ е тѣзи рани като резултатъ отъ боеветъ при Шипка презъ 1877 г. Докладвалъ е на валията въ тази смисъл и последниятъ оставилъ молбата безъ последствие. А тѣзи рани бѣха придобити още презъ 1868 г., когато Никола Чирковъ, виденъ Плѣвенски търговецъ, като каралъ съ овчарите си за Цариградъ блююци овни, предназначени за курбанъ байрамъ, е билъ нападнатъ отъ разбойници и пронизанъ съ нѣколко куршума. Това стана извѣстно на лъкаря, но той, нали бѣше турчинъ, не повѣрва на тѣзи подробноти. Побѣрка ни главно думата Шипка. Не помогна и съчувствието на турско население отъ Кайляри и Кайлярско: кадията бѣ непреклоненъ. Трѣбваше нѣкаква голъма жертва, за да се превие кадийския инатъ и тя, за нещастие още на 2 августъ настѫпи. Умрѣ презъ този денъ желѣзниятъ младежъ Динката Чирковъ, когото поради силни коремни болки, бѣха освободи-

ли на 28 юли отъ затвора. Гръцкиятъ лъкаръ Толиката го довърши, като, за успокоение на болката, му даде нѣколко хапа морфинъ. Почина Динката и бѣ оплаканъ отъ българи и турци отъ каазата и чакъ следъ това кадията, каймакамът и полицъ мюдюру освободиха най-после, на 5 авг.,

Никола Чирковъ и Кръстю п. Димитровъ отъ затвора. Иванъ Чековъ биде пуснатъ по-рано, благодарение на приятелството на баша му съ Леринските бегове.

Благой Димитровъ

Какъ загубихме Ничо Каранджуловъ и Найдо Пещалевецъ

(Продължение отъ ки. (9—99)

Когато Коце вече се изкачваше къмъ насъ, дочухъ едно стенание, като хленчене. Запитахъ кой е, обади се Симонъ отъ Присадъ, който като овчаръ бѣше члененъ въ с. Галичникъ. Каза, че го постигнало нещастие — счупила се иглата на манлихерата му. „Та затова ли си се разохкалъ. Я ставай и бѣгай напредъ!“ Дойде и Коце. Изпратихъ и него и Георги напредъ. Последвахъ ги и азъ.

Георги Гешковъ бѣше залегналъ срещу прелипския аскеръ и радостно ми завика: „Бай Петре, ела да видишъ какъвъ келепиръ има тута за насъ?“

Както по преди казахъ, той билъ тежко раненъ, но проявявалъ животъ и сегизъ тогизъ подигалъ глава да види дали идатъ къмъ него турци. Отъ върха на билото Найдо не се виждаше. Останали бѣхме само 5—6 души. Следъ кратка почивка, потеглихме и ние изъ пътя за Студеница. Стигнахме до „Гюлска пресlopъ“ и четниците завихаха — вода, или нѣма да вървимъ по-нататъкъ. Предупреждавахъ ги, че водата е студена — но тѣ се нахвърлиха и кой отъ кждето свърнѣше, отъ тамъ пиеше и главата си поливаше, та облаци пара се

Чети подъ общата команда на полковникъ Янковъ презъ 1903 год.

Цѣла дружина по ротно наближаваше „Цѣрвени стени“. Една отъ ротите загази въ една ожъната нива. Георги се прицели безъ мѣрникъ върху офицера. Удари го и той се похлупи по очи, а войниците му избѣгаха задъ мяждата на нивата и почнаха да стрѣлятъ на вѣтъра, по скалитѣ. Кавалерията отъ Прилепъ препускаше на горе; отъ къмъ Врабчанникъ се зададе и башибозукъ, който просто ревѣше, за да настърди себе си и аскера.

— Георги, Николе и азъ стреляхме по башибозука, който се разбѣга кой въ лѣво, кой въ дѣсно. Нѣмаше време да се чака тукъ, напразно да си горимъ патронитѣ. Качихме се на билото. Не намѣрихме никого. Найдо се жертвува за насъ.

издигваха. Предстоеше ни да изминемъ около 100—200 крачки голо място безъ всѣкакви прикрития. Аскерътъ, който идваше отъ къмъ Ленища, ни зажари, но жертвите не дадохме. Удобно място за укриване нѣмаше, за да дочакаме нощта. Слѣнцето бѣше наблизило западъ, но имаше още много време. Решихъ да слѣзнемъ въ „Свинска Рѣка“, че отъ тамъ да поемемъ за къмъ с. Пещани. Мѣстото бѣше залесено съ младъ букъ, та можехме да се прикриваме.

Слѣзохме въ рѣката. Тука срещнахме жетвари, които, изплашени отъ гърмежитѣ, бѣрзаха да се прибератъ въ село Кокре. Тѣ водѣха коне. Поискахме да ни услужатъ съ конетѣ, но казаха: „Ами,

дъдо Петре, на конетъ всъки ще види още хе отъ „Марковиотъ Каменъ“ и по-лесно Ѹе ве изтепаатъ. А сега, мушните се изъ дробакотъ, седнете нѣкѫде, па си починете — никой нѣма да ви види, па като се смрачи, Ѹе ве чекаме подъ „Марковиотъ Каменъ“. Ке какиме на дъда Вѣлканъ, той Ѹе ви приготви и вечера и кука за нокеване“.

Разсѫдихме и се убедихме, че селянитѣ умно ни съветваха. Освободихме ги да продължатъ пѫти си, а ние останахме съ Коце между два камъка, да си поопочинемъ, та да поемемъ къмъ шубраците. Загърмѣха залпове отъ къмъ „Марковиотъ Каменъ“ върху жетваритѣ. Нещастнитѣ жени, мѫже едва се спасиха. Аскерътъ се отправи за Ливада и се появи надъ папрадищата, но не допускайки, че има наши хора изпокрили се изъ тѣзи папради, не ни потърси. Замина за къмъ чешмичката, да търси убити и ранени. Николе се скрилъ въ елна дръмка достатъчно гѣста. Край него миналъ офицерътъ на отряда, но нищо не е забелязанъ, та и Николе се спаси.

Михаилъ миналъ край жетвари, които нарочно продължавали презъ цѣлото време на сражението да жънатъ, за да опжтвятъ прииждащите четници. Прѣвъ край тѣхъ миналъ Мицко Моничето. Отправили го за „Марковитѣ скали“. Втори миналъ Михаилъ Брожданчето. Казалъ, че биль жъденъ и трескавъ, а тѣ го посъвѣтвали да не пие много вода: треската му ѿе се засили. Съобщили му, че Трайко и Шакиръ заминали къмъ Ливада, а Мицко — за Марковитѣ скали, а понеже само той биль трескавъ, посочили му наблизо да се скрие, за да го отведатъ надвечеръ въ селото. Михаилъ послушалъ, скрилъ се въ папритѣ и следъ смрачване довели го въ Кокре.

Ние дочакахме другаритѣ си да слезнатъ. Сжъврменно дойдоха при насъ Трайко и Шакиръ. Само Симонъ, който едва се укрилъ отъ потерата, бѣше се отправилъ за с. Плетваръ при своята сестра. Тамъ той дочакалъ Георе отъ Ленища. Найдо, който остана до вечерта на височината раненъ, е биль откритъ отъ кавалерията и доубитъ съ сабленъ ударъ. Когато го доубивали, чулъ се гласътъ му отъ селянитѣ опжтващи четниците, кой кѫде да иде. Ничо биль сѫщо намѣренъ вече мъртавъ. Открили и всички наши вещи, които захвърлихме. Въ едно съ Найдовия трупъ и Ничовиятъ бѣха съмъкнати въ с. Селце и тамъ погребани.

Турцитѣ взеха отъ насъ само една пушка — най-довата тетовска мартинка безъ патрони. Георе, когато чулъ гърмежитѣ къмъ насъ, пожелалъ съ селската милиция да ни се яви на помощь, обаче началикътъ му казалъ: „Каква помощъ ѿе да дадемъ, когато — погледни какви пълчища идатъ отъ Прилепъ. Тебе какво ѿе те правимъ сега“. Георе

взелъ една бердана отъ селото и една селска гуна и заминалъ за с. Ленища и Плетваръ.

На край въ заключение:

Въ това сражение, което трая непрекъснато отъ зори до късно вечерта и продължи и презъ нощта, взеха участие всичко 16 души четници, въ едно съ Георе Ленищанецъ.

Имената имъ бѣха следнитѣ:

Петъръ Ацевъ, войвода.

Никола (Нicho) Каранджуловъ, старъ деятели.

Никола Долненчето, старъ четникъ.

Найдо Пещалевецъ, старъ работникъ.

Миланъ Гюрлуковъ, юноша, четникъ и в.

Кръсте Гермовъ, старъ четникъ.

Георе Спирковъ Ленищанецъ, ст. четникъ.

Божинъ отъ Селце — Жупа дѣбрско.

Ангелъ войникътъ отъ България

Коце отъ с. Велмевци, юноша терористъ четникъ.

Георги Гешковъ отъ гр. Воденъ, учитель и старъ четникъ.

Иванъ Асеновъ, старъ четникъ.

Михаилъ Брожданчето, старъ четникъ.

Мице отъ Моино, старъ четникъ.

Трайко отъ с. Бърникъ, старъ четникъ.

Симеонъ отъ Присадъ, преселенъ въ Галачникъ, старъ четникъ.

Нашитѣ жертви и загуби се състояха отъ двама тежко ранени:

1) Ничо Каранджуловъ, раненъ въ стомаха и гръбначния стълбъ, доубитъ по негово желание отъ Коце Велмевчето и

2) Найдо Пещалевецъ, раненъ и доубитъ отъ кавалерията съ сабля.

3) Изхвърлихме при изкачване височинъ всички 14 чанти и раници, моята съдържаща нови вѣщи, получени отъ Прилепъ на стойност около 2 лири.

4) Една тетовска мартинка на Найдо и

5) Издреляни не повече отъ 300 патрони.

Щастливото избавление на 14-тѣ души се дължи на обстоятелството, че не дадохме на неприятеля, макаръ многобройнъ, да ни обсади.

Загубитѣ на турцитѣ: 1) единъ Капитанъ (юзбашия) убитъ, 2) единъ приставъ, тежко раненъ, 3) 15 души войници избити, 4) несмѣтно число патрони, 5) колко войници заболѣли отъ непосилните горещини изкачвайки височинитѣ и колко ранени коне, не ми е известно.

Сравнително нашитѣ загуби щѣха да бѫдатъ нищожни, ако не бѣхме изгубили Ничо. Неговата смърть, обаче, презадоволи турцитѣ, безъ да обръщатъ внимание на своите жертви.

П. Ацевъ

Моята дѣйност въ Битолското поле и въ Морихово

(Продължение отъ кн. 9 (99))

На 14 априлъ пристигнахъ въ частъта си, която намѣрихъ въ с. Бродъ. Следъ малко явиха ми, че иде и Леринската чета на поручикъ Георги Щапанчевъ съ Алеко Джорле Церовски и Марко Ивановъ отъ с. Палиоръ, които ѿе приджуряха Щапанчева като делегатъ, а тѣ, четници, безъ мандатъ за делегати. На 15 престояхме въ Бродъ, кѫдето получихъ писмо: „Върви веднага още съ единъ чет-

никъ за Чикаго — присѫствието ти е необходимо“. Въ Бродъ дойдоха голѣмиятъ предателъ отъ с. Букри, Петъръ, а следъ него неговиятъ приятелъ, Петко отъ Чанища. Заловихме и двамата и почнахъ разследването. За първия бѣше отдавна издадена присъда, а за втория бѣше само по диритѣ му, но тя се потвърди съ срещата имъ. Още не свършили разследването, пристигнаха двама турци-

арнаути, отъ които населението въ полските села треперѣше, — тѣ бѣха конници съ хубави ксне и двамата. Изпратихъ трима четници да ги за овѣтъ живи въ хана, кѫдѣто бѣха отседнали.

Докараха ги сполучливо. Две пушки спечелихме за селото, а тѣхъ пуснахме въ дълбоките вирове на Черна.

Дойдоха и Леринските другари.

Тъмна ноќа настани. Четата си изпратихъ за Чегель и Сливово, а ние 5 души продължихме пѫтя за село Карамани, кѫдето денувахме на 16 априлъ.

На вечерта се отправихме къмъ селото Лавци, отъ кѫдето се издигаше по бедрата на единъ голѣмъ склонъ отъ Бигла-планина тѣсна лжкатушна междуселска пѫтека за Облаково, чисто българско село, чито 60 кжци, покрити съ слама, рисуваха материалното положение на селяните. Населението живѣше повече въ чужбина съ кюмурджильцъ и въ малка степенъ скотовъдство, понеже селската му мера бѣше потисната отъ близките турски села. Мѣстността е стрѣмна, съ североизточно наклонение, но живописна. Отдалече селото имаше изгледъ на влашки каракачански колиби. Въ Облаково пристигнахме късно презъ ноќата. Тамъ намѣрихме почиващи и други пѫтници за Чикаго (Смилево). Следъ малка почивка и разговоръ разбрахме се и си пожелахме взаимно добъръ пѫт. Тъмна гѣста мѣгла сще повече затъмни и тѣй черната безлунна ноќь. Куриерътъ отъ Облаково, добъръ познавачъ на мѣстото, тръгна напредъ и ние, заловени ржка за ржка съ него, стигнахме до рѣката Шевница (главенъ притокъ на Черна). Близо надъ насъ е голѣмото и красиво село Гопешъ (влашко) и близо къмъ рѣката две малки български села — Стрежово и Свинища. До тукъ минахме презъ гѣстъ лесъ.

Славейта се обади предъ утренната заря съ сладкия си и трепетливъ гласъ, „спи — спии“ цѣли птичи хоръ възпѣ зарята на пролѣтъта, а нѣкой отъ спѣтниците извика: „Стига народътъ е спалъ въ това райско мѣсто.“

Пѫтниците спрѣха на малка почивка и насладата отъ птичия хоръ замѣниха съ по нѣколко цигари и кратъкъ заяшки сънъ. — Стани, ходомаршъ!..

Мѣглата заедно съ ноќата бѣзо взе да се кжса. Преди сънцето да целуна високите върхове, ние бѣхме поздравени съ добре дошли отъ добре въоружена селска стража на Смилево.

Единъ отъ стражата ни заведе раздѣлени въ две кжци, за да си отпочинемъ и поспимъ. Следъ двучасова почивка бѣхме повикани въ опредѣлената голѣма зала за конгреса.

Небето бѣше ясно: лесоветъ като да спѣха, не разлюявани отъ пролѣтъ вѣтъръ. Само птичките даваха наслада отъ сутринъ до вечеръ.

Конгресътъ. День първи, априлъ 17. 1903 г.

Ние всички нѣмахме пълномощия за представляването отъ насъ райони. Ония, които не се познаваха, запознаваха се по между си не като фактори въ даденъ районъ, а като обикновени граждани.

Представителътъ на Окръжния комитетъ ни титулираха, — войвода въ еди кой си районъ или околия.

Делегатите и войводите отъ Кичевско, Охридско, Ресенско и Прилепско още не бѣха пристигнали. Отъ Охридъ бѣха дошли само градските безъ убития Наумъ Чакъровъ, отъ Прилепъ — само градските — Тале Христовъ и Юранъ Тренковъ — безъ вой-

водата П. Ацевъ. Отъ Ресенъ — само Ник. Кокаревъ. Отъ Кичевско — нито единъ. Но трѣбаше да се пристигнатъ работи, защото имаше опасностъ турските власти да подозрятъ мѣстото. Следъ кратка размѣна на мисли пристигнахме къмъ изборъ на бюро — председатель, двама секретари и двама замѣстници (резерва). Най-авторитетната личностъ за председатель бѣше Dame Груевъ, който се избра единодушно. За секретари бѣха посочени Никола Петровъ и Парашкевъ Цвѣтковъ. Азъ не приехъ, защото бѣхъ силно настроенъ противъ възстането и искахъ да създамъ опозиция. Избрахъ се Георги п. Христовъ и Тале Христовъ отъ Прилепъ, които бѣха до края секретари.

Даме откри конгреса съ приветствена речь. Изложи положението на Турция и онова, въ което е поставена Вѫтрешната Македоно-Одринска революционна организация въ момента. Следъ направеното кратко изложение Даме поискъ кратъкъ отчетъ отъ пристигнуващите делегати за състоянието на представляваните отъ тѣхъ райони: колко пушки, каква система, имать ли достатъчно патрони и какви налични човѣшки сили имаме за бойци въ района. Когато се обѣрна къмъ ония, които имаха голѣмо настроение за възстание, тѣ отговаряха: „Колкото имаме, съ толкозъ ще възстанемъ“. Мислѣха, че това е сватба или увеселение. За храна не даваха въпростъ да стане, а храната бѣше, която трѣбаше да заеме първо мѣсто въ възстането. Даме се обѣрна къмъ мене съ въпроса: „Искамъ истината да ми кажешъ за духа, материалната и оржейна готовностъ въ организирани отъ тебъ райони“. Казахъ — Охридско, което напуснахъ преди четири месеци, оставилъ съ 1710 пушки плюсъ ония, които съмъ въоръжилъ — предвожданитѣ отъ мене 4 чети около 42 — 50 четници — съ пушки „Гра“ съ 22000 патрони. Духъ имать отличенъ, но храна нѣматъ.

Демиръ-хисарски, Кичевски и Крушовски райони напуснахъ преди година и половина. Крушовско оставилъ съ 215 пушки, отъ които нѣколко тетовки — всичко съ около 6000 патрона. Изпратихме имъ отъ охридско още 100 „Гра“ съ 2000 патрона. Делегатите сѫ тука, могатъ да кажатъ още колко сѫ доставили. Прилепско напуснахъ преди 16 месеца. Имамъ въ селата, които организирахъ и на мѣрихъ организирани, само 18 пушки съ около 2000 патрона. Делегатите сѫ тука, ще си кажатъ думата. Битолското поле и Морихово, сегашни мои райони, имать само 30 пушки съ 5000 патрона. Нека дадатъ всички делегати докладитѣ си за своите райони, следъ което азъ ще искамъ да говоря по случай голѣмото настроение за възстание. Гандо Кляшевъ — Костурско, каза, че иматъ надъ 1500 пушки, главно „Гра“, и нѣколко манлихери съ по 200 патрона. Хранителни запаси нѣмаме, но се надѣваме да си набавимъ въ най-скоро време“.

Славейко Арсовъ, ресенско, каза: Имамъ 850 пушки „Гра“ съ по 200 патрона. Съ храни лесно ще се снабдимъ. Това що нѣма у насъ, има го въ турските хамбари, по чифлицитѣ“.

Христо Узуновъ, двамата съ Аргиръ Мариновъ отъ Охридско, казаха — въ нашая районъ следъ напускането на бившия войвода Никола Петровъ доставихме още оржкие, а оржието въ градовете Охридъ и Струга Н. Петровъ не знае и не докладва за него. Храни нѣмаме въ селата и

за населението, а също и пари нѣмаме, ако стане нужда да се купува.

Димитъръ Матлиевъ отъ Демиръ Хисаръ: „Ние незнамъ точно числата на оръжието, но е надъ 400 „Гра“, мартини, тетовки и държавни турски съ по 200 патрона. Храна населението има. Никола Каревъ — Крушово: „Нашиятъ“ районъ има 320 различни пушки съ ония у четитъ, но патрони нѣма — по 100—120 на пушка“. Обади се Лозанчевъ: — Ще ви доставимъ гилзи, капси, барутъ и олово да си ги напълните. Каревъ не доволенъ: „Ние сме предъ възстанието, а народътъ нѣма съ що да посрещне първия денъ на възстанието.“

Пиперката удари приклада на пушката си о джскитъ на пода и каза: „Никога не ќе имате повече. Вие крушовчани сте противъ възстанието. Който не иска възстане, да си върви въ България“. Председателът му забеляза да не обижда и да иска думата, когато иска да каже нѣщо.

18 Априлъ

Наки отъ с. Лавци (Копачка). „Ние имаме само 80 пушки, отъ които 60 „Гра“ — останалите мартинки съ по 130 патрона едно на друго. Населението е гладно, миналогодишната реколта не бѣше добра, сегашните жита сѫ хубави, но сме далечъ още отъ жътва“.

Георги Папанчевъ, Леринския източенъ районъ: „Ние имаме за половината леринско повече отъ 250 пушки, отъ които две манлихери, останалите „гра“ съ по 200 патрона. Парни имаме за да купимъ храна за четитъ. Заб. Н. Петровъ: „Не само четитъ се нуждаятъ отъ храна, а женитъ, децата и родителитъ на възстаналия народъ трѣбва да се осигурятъ съ храна и други запаси, защото щомъ пукне първа пушка на прогласено възстане, пазаритъ ще се затворятъ“.

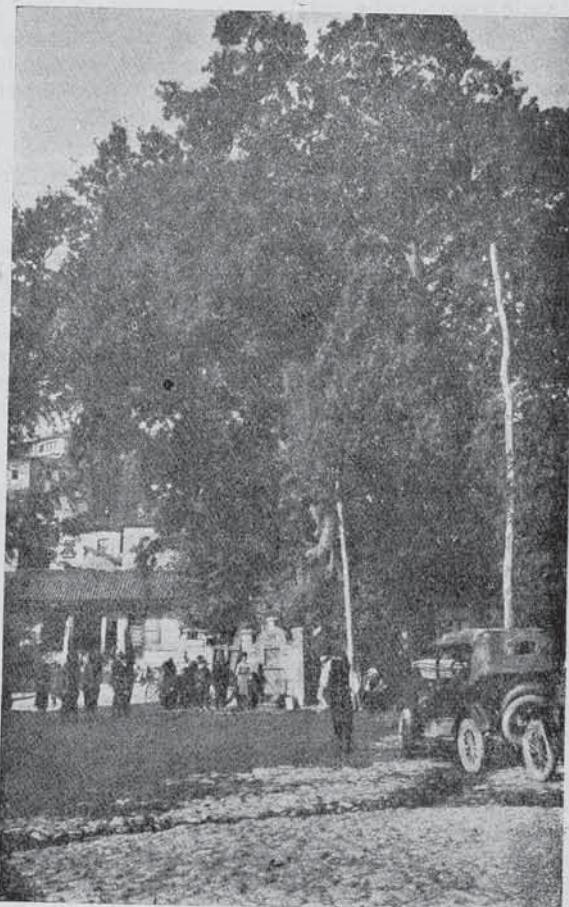
Следъ дадения до тукъ докладъ отъ всички районни делегати бѣха прочетени протоколите отъ 17 и 18 до обѣдъ. Разисквания не станаха. Отидохме на обѣдъ съ силно и високо настроение.

Следъ обѣдъ въ 2 часа почнаха разисквания по протоколите съ голѣмо оживление.

Още въ вчерашното предобѣдно заседание, заливихъ, че си запазвамъ правото да говоря по отчета. Председателът ме запита, искашъ ли да говоришъ? Взехъ думата и не се спрѣхъ на протоколите, а на самия отчетъ, за който си държехъ бѣлежки, и казахъ следните нѣколко думи: „Другари делегати, въпросътъ за възстанието е решенъ. Десетки хиляди човѣшки жертви ще се дадатъ. Безъ смѣтно вложението трудъ за създаване масово революционно движение, пазено като зеницата на очите отъ неговите основатели, ние го отраснахме до положението на юноша, отъ който не само Турция, въ чийто организъмъ се зароди то преди десетъ години, но и Европа треперяятъ. Ние сме повикани тукъ да подпишемъ присъдата на онай народна рожба, за която се клехме да дадемъ живота си, да я запазимъ и отрастнемъ. Тя — македонската революционна организация — е страшилище, тя е заредено оръдие и никой не смѣе да се доближи до него, но оръдието грѣмне ли, ще видятъ враговете сила ти.“

„Ние обявяваме на враговете си, че оръдието ще грѣмне и тѣ сѫ готови да се нахврлятъ върху него следъ първия му изстрелъ. Ние не сме достатъчно готови да атакуваме по всички линии на приятеля, да обявимъ повсемѣсто възстане въ

Скопско, Солунско, Одринско. Ние не сме достатъчно популаризирали нашите искания предъ претендентите за нашата родина. Щомъ обявимъ възстанието, всички претенденти, особено Гърци и

Охридски хилядогодишъ чинаръ

Сърби, ще се нахврлятъ въ нашите позиции (селата) задъ настѫпващите турски войски. Ще деморализиратъ населението, ще използватъ терора и насилието отъ турските власти и ще искатъ да декларира нашия народъ, че сѫ сърби, че сѫ гърци, за да намѣрятъ закрилата си предъ турцитъ отъ сърби и гърци. Следъ възстанието не ще има революционно дѣло, а българскиятъ елементъ ще биде подвъргнатъ на претопяване.“

Нѣкои отъ воинствено настроените земаха да ме иронизиратъ и обвиняватъ въ малодушие.

Сарафовъ взе думата, за да подигне духа на делегатите.

19 Априль

Петъръ Яцевъ — Прилепско — докладва: „Нашиятъ районъ нѣма повече отъ 80 пушки заедно съ града и четитъ. При това положение лудостъ е да вдигаме възстане“. Сарафовъ го апострофира съ дѣмитъ: „На васъ ще ви дойде цѣла въоръжена чета, а може би и Георче Петровъ съ нея.“

Петъръ Яцевъ: „Не сѫ достатъчни вашите думи, г-нъ Сарафовъ!“ Делегатите отъ по-слабо въоръжените райони силно настояваха и искаха да имъ се достави оръдие въ най-скоро време, иначе решенията на конгреса за тѣхъ сѫ невалидни.

Неумъстни бъха обвиненията противъ окр. р. К. — той нѣмаше складове и фабрики за оржия. Тоя грѣхъ се падаше повече на околийските комитети и войводи, които имаха по 2—3 годишень организационенъ животъ и не сѫ се погрижили да въоржжатъ себе си.

Болшинството бѣ склонно да възстанемъ съ каквото имаме и каквото можемъ да си пригответимъ до деня, въ който ще се издаде прокламацията за възстането.

Впечатленията, които произведоха у делегатите около 200 деца преди обѣдъ $11\frac{1}{2}$ часа, неможахъ да не отбележа. Раздѣлени на два противни легера, тѣ се атакуваха съ прашки. Натоварени бѣха съ раници пълни съ камъни и препасани съ дървени сабли. Стрелбата се започна отъ около 200 крачки. Прави се пристажъ отъ фланговете. И се почна ржкопашенъ бой, а отъ центровете на щабовете камъни се сипѣха немилостиво като градъ върху атакуващите се, подели пъсънката „Бой бой искаме ний, да победимъ врага зли, миръ и правда да царува, българинъ да добрува“ и пр. Делегатите надигнаха глави и не обръщаха внимание на думите на оратора.

Председательтъ, като видѣ по разклоненията на „Гьоревъ грѣбъ“ какво става, самъ се увлече и даде 10 минути почивка — да видимъ края на сражението. Дочакахме края: отъ дветѣ страни 12 ранени. Нападателите отъ югозападъ победиха.

Бързо се наредиха победителите — между тѣхъ плениниците. Наредени по 4 на редици, командирите дадоха заповѣдъ „ходомъ-маршъ“ и грѣмна пъсънката: „Ние идемъ отъ полето, дето славно се бихме, излѣзъ, мило либе, посрѣщни ме и ти майко, целуни ме“, и пр. Мнозина тѣлкуватели се явиха между насъ. Правѣха се коментарии за предстоящето възстанение. Следъ обѣдъ продължи работата. Трѣбваше да се избератъ по между ни хора, на които да се възложи тайната да опредѣлятъ деня и изработятъ прокламациите за възстането и, ако се окаже нужда, да водятъ преговори съ правителствата на другите държави както и съ турското. Избрали са се наричатъ глава на възстането въ Битолския вилаетъ — Горски възстанически генераленъ щабъ.

Щабътъ бѣ избранъ съ тайно гласоподаване.
Избрани бѣха:

1. Даме Груевъ, 2. Атанасъ Лозанчевъ, 3. Борисъ Сарафовъ. Избраха се още трима запасни членове: На мястото на Даме — Лазаръ попъ Трайковъ, на мястото на Ан. Лозанчевъ — Георги п. Христовъ и на мястото на Б. Сарафовъ — Петъръ Яцевъ.

Правата и длѣностите на генералния щабъ, на районните възстанически щабове, както и на другите градски и селски революционни началства сѫ вписани въ устава, изработенъ отъ конгреса, който уставъ помѣщавамъ по-долу.

20 Априлъ

Разгледахме и единъ отъ най-серизитѣ въпроси, именно какво да се прави съ старите, неджгавитѣ, женитѣ и децата.

I. Конгрестъ реши: тѣ да си останатъ по домовете, като интенданците комитети, каквото ще бѫдатъ избрани за всѣко село и градъ, взематъ грижата да имъ доставятъ храна и други потреби.

II. Населението отъ планинските села да се

вземе подъ грижитѣ на четитѣ отъ възстаналиятѣ райони.

III. Отъ полските села да се взематъ въ четитѣ само най-способните и най-подозрениетѣ отъ турските власти.

IV. Ония турски села, които не сѫ оставили лоши спомени въ християнското население и по време на въстанието останатъ неутрални спрямо възстаналия народъ, да не се опожаряватъ.

V. Мирното турско население да не се преследва и на имотите да не му се посъга.

VI. Имотите на беговете, кули и чифлици, да се опожарятъ, а добитъка имъ да се задигне за храна на възстаналия народъ.

VII. Всички зърнени храни, каквото се намиратъ въ хамбарите на беговете, да се взематъ за храна на възстаналия народъ.

VIII. Да се разпредѣлятъ всички интелегентни и външни сили, споредъ нуждата за възстаналиятѣ райони.

IX. Да се складиратъ храни — брашно, сухаръ и пр. — въ голѣми запаси въ предварително приготвени въ планината подземия — пещери.

Тъкмо на обѣдъ куриерътъ Дѣло пристигна отъ Битоля съ писма, носещи скрѣбни новини, нѣкои отъ които той ни разправи, преди да прочете писмата — на 16 срещу 17 Апр. срѣда срещу четвъртъкъ въ Солунъ, кафенето „Коломбо“ и турската банка били хвърлени въ въздуха съ бомби и динамитъ. Заинтересувани повече отъ разказа на куриера, набързо бѣха отворени и прочетени писмата съ голѣмо внимание. Натрупахме се едва ли не като мравки надъ четеца, давахме ухо и се натискахме всѣки да чуе и да надникне въ писаното, за да не бѫде излъганъ. Писмата бѣше съ по-голѣми подробности отъ онова що чухме отъ куриера. Отъ атентаторите още въ момента на взрива сѫ били убити трима — неизвестно кои, колко хванати и колко спасени. Гарвановъ и нѣкои други отъ ржководителите били арестувани. Имало много арести и убийства на българи. Арестите и убийствата продължаватъ. Влакътъ отъ Солунъ две вечери не е дошълъ. Около конака и беледието копаятъ, навѣрно да търсятъ динамитъ. Стража е поставена на всѣкїдже по улиците. Говори се, че тукъ (въ Битоля) ще предизвикатъ турцитѣ възстането. Незнаемъ какво да правимъ?

Тоя денъ всички делегати обѣдавахме въ заседателната зала на една грамадна маса за 36 души.

На горнитѣ писма конгресътъ отговори и поиска допълнителни сведения. Дадоха се наставления, какви мѣрки да се взематъ за предпазване. Да се намѣрятъ хора, които да узнатаватъ и най-малките движения на войските; куриерите всѣка минута да бѫдатъ при ржководителите за бѣрза услуга, но съ голѣмо предпазване при всѣко нареддане. На предизвикателствата на турцитѣ да се не отговаря. Строго пазене, за да се избегнатъ жертвите.

На селското р. началство се възложи да намѣри куриеръ и изпрати писмата, а конгресътъ продължи работата си по опредѣляне правата и длѣностите на генералния щабъ и на другите районни щабове, войводи, четници, градски и селски началства. Пристъпиха се къмъ нареддане на устава.

Уставътъ е написанъ на простъ езикъ кратко и ясно, защото се отнасяше за прости и неграмотни хора на организацията. За да не бѫдемъ всички въ

нареждане на устава определихме едно лице да го напише, като му се даде отъ конгреса нуждния материал. Възложи се работата на Димитъръ Дечевъ. Той бъше добилъ фелдфебелска строгост като такъвъ въ княжевския Лейбъ Гвардейски ескадронъ и добре познаваше дисциплинарния уставъ.

Конгресът до вечерта не пристъпи къмъ никакви други решения, а само обсъждаше въпроса за не навреме станалото въ Солунъ и последствията отъ него, предвиждайки широкото настъпление на турските власти въ нашите още не добре подготвени млади селски организации.

Презъ нощта на 19th срещу 20 пристигна куриеръ направо отъ моята чета отъ помощникъ войводата ми Иванъ Наумовъ.

— Отъ два дена насамъ, пишеше ми той, се намираме въ с. Паралово. Селяните ни извѣстиха, че нѣкой около 45 годишень човѣкъ казалъ на поляците и кеханите, че четата е въ селото и събраха пари за пушки. Ние побѣзахме да обсадимъ кулата, но турцитъ (поляци, кехани) бѣха вече избѣгали, а намъ не оставаше нищо друго освенъ да търсимъ шпионина, но и той бѣ избѣгалъ. Домашните му ни казаха, че е отишълъ на воденица въ с. Градешница, а ние разбрахме, че той отишълъ да повика аскера отъ Витолища. Скоро по една позната намъ пѣтка преварихме го и го заловихме. Мъската му чуваме за тебъ. Ще заминемъ за село Пожарско. Пари не сме прибрали никъде, за да можемъ да купимъ нѣкоя пушка. Пиши ни частъ по скоро какво да правимъ. Заб. убития е отъ с. Градешница.

Съ братски поздравъ отъ всички ни. Ванчо.

Атентатът въ Солунъ бъше извѣстенъ не само на конгреса, но и на всички селени въ Смилево — въ всѣкоя кѫща се говорѣше и преценяваше събитието. Нѣкои разчитаха на европейска намѣса въ полза на нашето възстание, други вадѣха всевъзможни заключения.

Часть единъ следъ полунощ. Допрѣль размoto си до стената край свѣтлюкация огънь, задремълъ съмъ. Чухъ познатъ гласъ. „Ставайте-е-е. Селото Цапари е обсадено отъ много войски и баши-бозукъ. Селяните се биятъ. Помощь — помощь! Въоржавайте се всички и тръгвайте право за полесражанието“. Делегатът се събраха въ разстояние на десетъ минути и решиха да се засилятъ постовете по всички страни около селото и да се изпрати мѣстната чета, придвижена още съ 20 — 30 души четници, въ с. Гявато. Мѣстната чета се предвождаше отъ Г. Сугаревъ, придвижаваще го Иор. Пиперка, който бъше дошълъ на конгреса съ цѣлата си чета. Тѣ заминаха, а другите делегати продължиха заседанието си, като все повече и повече мъжни задачи му предстоеха за разрешаване.

Изпратихме куриери въ ресенско да се прибератъ четите една къмъ върха Пелистеръ, друга близо до с. Гявато — куриери постоянно да сноватъ между четите и конгреса.

21 Априлъ

Съмна вече. Бюрото е тукъ съ всички, които презъ нощта заседаваха. Този денъ конгресът не предприе никаква нова работа. Къмъ обѣдъ получи съмъ чрезъ с. Гявато отъ сражаващите се.

„Азъ и попъ Тома, казваше се въ писмото, съ двадесетина души добре въоружени селени сме вънъ отъ обсадата. Нищо друго не е хванато и не

могатъ да хванатъ. Падналитѣ съ 15 души младежи, у които се намираше добро оръжие. Закарани съ въ Битоля 40 души старци. Сражението утихна. Селото е пълно съ войска, която обискира.

Пишете ни какво да правимъ и кѫде да отидемъ. 10. 4 ч. 20. IV. 1903. Шевкеть и Абдураманъ

Конгресът заключи, че действията на турцитъ ще се ограничаватъ съ с. Цапари и редактира се кратко писмо. „Явете ни причините на аферата — що е дало поводъ да бѫде нападнато селото. Пишете; въ колко часа презъ нощта бѣ нападнато селото. Бѫдете бодри; четата, съ която ще се срещнете, ще ви каже, какво да правите.

Да живѣе революционното дѣло! Dame.

Обѣдвахме и решихме да отдѣлимъ малко време за почивка — мнозина отъ делегатите не бѣха преспали нито една минутка отъ 36 часа време. Предстоеше ни да приемемъ устава. Прочетохме го и съ малка критика го приехме.

21 и 22 конгресни дни ги слехме съ нощите съ голѣмо внимание изживявахме многото убийства.

Отъ Прилепъ на 22 IV. ни се съобщи: Турцитъ убиватъ когото срещнатъ по всички между селски пътища, по полето. Вчера и днесъ до обѣдъ съ убити 22 мирни работници — стрелятъ когото срещнатъ, не можемъ да се появимъ на улицата. Вземайте мѣрки. Съ поздравъ Ки.

На 23 Априлъ Герѓевъ денъ отъ Битоля ни писаха — Турцитъ, не само бошибозука, но и войската, сутринта рано нападнаха мнозина отъ гражданитѣ, които се опитаха да излѣзатъ отъ домовете си. Войската уби 25 души по главните улици на Битоля около рѣката „Драгоръ“. Тѣ очакваха да имъ се отговори съ оръжие отъ християнското население, но отъ никъде не получиха очакваното и мълкнаха.

По този поводъ консулитѣ бѣха направили въпросъ предъ Валията. Въ какъвъ смисълъ се е отговорило не знамъ. Въ Битоля не последвала други убийства, но по шосето Битоля — Прилепъ — Кичево, по нивята, кѫдето си работѣха хората, отъ 20 Априлъ до 1 май зарегистрирахъ въ дневника си 117 убити съ 15-тѣ въ Цапари и 25 Битоля.

Всѣкидневните съобщения до конгреса за убийства предизвикаха Dame да каже: „Стига! Погодре ужасенъ край, отколкото ужасъ безъ край“.

На 23 и 24 Априлъ конгресът опредѣли състава на възстанически горски щабове съ по едно военно лице за всѣки околийски или районенъ щабъ.

Реши се съставътъ на ржководнитѣ тѣла да бѫде 3 — 5 лица. Битолски възст. р. се раздѣли на два горски възст. щаба: Георги Сугаревъ, Пара-шкевъ Цвѣтковъ, Иванъ Деневъ, Георги Павлевъ.

Морихово, бидейки новъ районъ и слабо въоръженъ, присъединиха къмъ другъ слабо въоръженъ районъ — Прилепския. Щабове: Петъръ Ацевъ, Тале Христовъ, Иорданъ Тренковъ, Никола Петровъ.

Д. Хисарски: Иор. Пиперка, попъ Кузманъ, Христо Пасковъ, Георги п. Христовъ.

Крушовски: Тома Никлевъ, Никола Каревъ, Тодоръ Христовъ — подпоручикъ.

Лерински районъ се представляваше отъ Михаилъ Чековъ и Георги Папанчевъ. Въ Щаба бѣха: Г. Папанчевъ, Лечо п. Анастасовъ и Коста Груевъ.

Костурски: Василь Чекаларовъ, Пандо Кляшевъ, Лазаръ п. Трайковъ, Манолъ Розовъ и Михаилъ Николовъ.

Преспански: Никола Кокаревъ, Велко Илиевъ (Пенчо) Наумъ Фотевъ.

Ресенски: Славейко Арсовъ, Драганъ Петковъ, Александъръ Панайотовъ.

Охридски: Христо Узуновъ, Андонъ Кецкаровъ, Наумъ Анастасовъ, Димитъръ Стойковъ.

Долна, Горна Копачка и Раб. Колъ: Лука Джеровъ, Янаки Яневъ, Арсо М. Поповски.

Поречието: Георги Пешковъ, Ванчо Мичуковъ, Янаки Петровъ, Цвѣтанъ отъ св. Врачъ.

За интендантската часть азъ бѣхъ улеснилъ твърде много работата съ статистически свидетелства, които събрахъ и съ реквизиционните фондове, които бѣхъ създадъ, като вземахъ на 20 глави овци или кози една и отъ 20 глави на горе на всѣка десетка теже по една глава.

Селските рев. комитети държеха подробна точна сметка отъ кѫде ще се взима вълна, масло, сирене и пр. Жито, следъ като набавихме 1500 оки

отъ беговете, имахме по реквизиционенъ начинъ и отъ по-заможните наши хора.

Конгрестът свърши своята работа на 24 Априлъ вечерта. Заминахъ за Бойшките ливади, за да упражнявамъ четата на Пиперката. На 25 Априлъ — вечерта минахме презъ с. Бабино, за да се видиме съ свещениците Кузманъ и Стоянъ. Тъхната селска чета ни съпроводи до с. Брѣзово, кѫдето ни чакаха куриери отъ с. Зашле. Съ развети червени знамена ни посрещнаха четите на Крушовските нови войводи — Пито Гулевъ, Коста Попето и други.

Моят маршрутъ бѣше с. Вранче при Костадинъ Иошевъ и с. Плетваръ — прилепско. Отъ Плетваръ дигнахъ 2 товара динамитъ, предназначенъ за леринско и воденско. Моята чета придружи тоя скъпоцѣненъ за организацията материалъ.

Н. Петровъ Русински

La Question de Macédoine et la Diplomatie Europeénne

(Македонскиятъ въпросъ и европейската дипломация)

отъ д-ръ Асенъ Крайниковски — Paris, librairie Marcel Rivière & Cie 1938.

Подъ това заглавие нашиятъ сънародникъ г-нъ Д-ръ Асенъ Крайниковски е написалъ на френски езикъ своя голѣмъ трудъ — 340 страници, въ който разглежда последователно развитието на Македонския въпросъ въ неговия исторически ходъ и се спира върху днешното му състояние. Книгата съдържа:

Въведение. I. Географско и историческо описание на Балканския полуостровъ. II. Естествените и етнографически граници на Македония, нейното положение въ Балкански П-въ. III. Преходни и заселни народи. Чуждо влияние въ Македония. IV. Установяването на турцитъ въ Балк. п-овъ презъ 1352 год. Източниятъ въпросъ и неговото историческо и дипломатическо развитие до 1876 г.

Частъ първа.

Македония и македонския въпросъ

Глава I. 1. Положението на християните подъ турско робство. 2. Русия и Европа презъ XIX в. 3. Конференцията на посланиците въ Цариградъ.

Глава II. 1. Руско-турската война. 2. Сан-Степански договоръ за миръ. 3. Берлинския конгресъ.

Глава III. — Произходитъ на Македонския въпросъ: 1. Съединение на княжество България и Източна Румелия и сръбско-българската война. 2. Македонскиятъ въпросъ следъ Берлинския конгресъ. 3. Причини за възстания въ Македония.

Частъ втора.

Реформитъ въ Македония

Глава I. 1. Основа, цель и история на реформитъ въ Турция. 2. Първата фаза отъ реформаторска дейност въ Македония.

Глава II. Мюрищегската реформаторска дейност. 2. Финансовитъ реформи отъ 1905 год.

Глава III. 1. Трета фаза на реформаторска дейност въ Македония. 2. Младотурска революция и реформитъ въ Македония.

Частъ трета.

Балканскиятъ Съюзъ

Глава I. Причинитъ, които породиха създаването на Балканския Съюзъ и политическата основа на съюзническиятъ преговори.

Глава II. Великите сили и балкан. съюзъ.

Глава III. Войната между съюзниците.

Заключение. 1. Съветовната война и Македония. 2. Едничкото разрешение на Македонския въпросъ.

Приложение. 1. Английския проектъ за реформи въ Македония отъ 3 мартъ 1908 г. 2. Руския проектъ за реформи въ Македония отъ 1908 г. 3. Диаграма на реформитъ въ Турция. 4. Статистика на населението въ Македония.

Въ края на книгата сѫ помѣстени 3 карти: Македония (1903—1913 год.), раздѣлителна линия споредъ договора на съюзниците и Балкански полуостровъ и неговите желѣзници.

Така сѫщо е помѣстена и богата библиография по въпроса: 1) дипломатически документи и официални рапорти; 2) съвременни свидетелства; 3) Периодически публикации и 4) приведени сѫ около 45 съчинения отъ разни автори.

Самъ авторътъ въ предговора ето какъ обяснява целта на своя трудъ:

„Ний сме се засели да изтъкнемъ чрезъ изложение на най-важните политически и дипломатически събития следната историческа аксиома: Македонскиятъ въпросъ сѫществува самъ по себе си, вътрешно, безъ да бѫде резултатъ на отдалени събития.

Македония, като отдална областъ съ свои географско-стратегически и икономически характеристъ, е поставила свой отпечатъкъ върху историческото развитие на народитъ, които сѫ минали презъ Балканския п-овъ и сѫ се настанили въ него. Това е една особеност, която опредѣля основата на македонския въпросъ.

Изучавайки го, ний разгледахме подробно отношенията между различните държави и народности, които отношения позволяватъ да се изясни основата на македонския въпросъ, а сѫщо така и причините и условията, които сѫ предизвикали появата и развитието на този въпросъ. Анализътъ на международните отношения пъкъ ни води до заключението, че тази велика проблема била е и си остава сѫщественъ елементъ за по-

литиката на балканските държави и на великите европейски сили във ближния изток...

Отъ тук — отъ необходимостта македонският въпрос да се разглежда същевременно като баланска и извънбаланска проблема — и неговото проучване е тясно свързано със политическата и дипломатическа история на европейските държави.

Така разглеждането и проучването, македонският въпрос изпъква съ всичките особености на свое то естество. Само по тоя път ще се достигне до една реална и справедлива формула за разрешение на въпроса“.

Предметният труд на г. Крайниковски има чисто научен и обективен характер. Само поради това си качество той е бил приет като теза за докторат от университета в Тулуса (Франция).

Професорът по съвременна история при последния, именитият г-н Д-р Луи Вила е написал специален предговор, помъстен въ началото на книгата, и дава блъскав отзив за този труд:

„Няма по-величествена и по-трагична съдба отъ онай на Македония“ — започва г. професорът: „Г-нъ Крайниковски посочва благородността на тази земя (Македония), родила Александра Велики, създателът на святото елинско единство; светите Кирил и Методи, които дадоха на славяните тяхната азбука и култура; монаха Паисий, чийто зов през 1762 г. събуди националното съзнание на единъ народ...“

Но той ни посочва също и географ. противоречия, които се пораждат отъ противоположностите на двата изхода: пътът Морава — Вардар, към който сърбите отъ 1885 до 1913 г. се стремили да достигнат и излъзват на Солун и пътът Морава — Марица, който отваря достъп към Одрин и оттам към свободно море.

Това също чието владение дава ключа на Балк. п-овъ, където също се сблъсквали през течение на въковет интересите на сърби, българи, гърци, пък и на турци, евреи и пр.

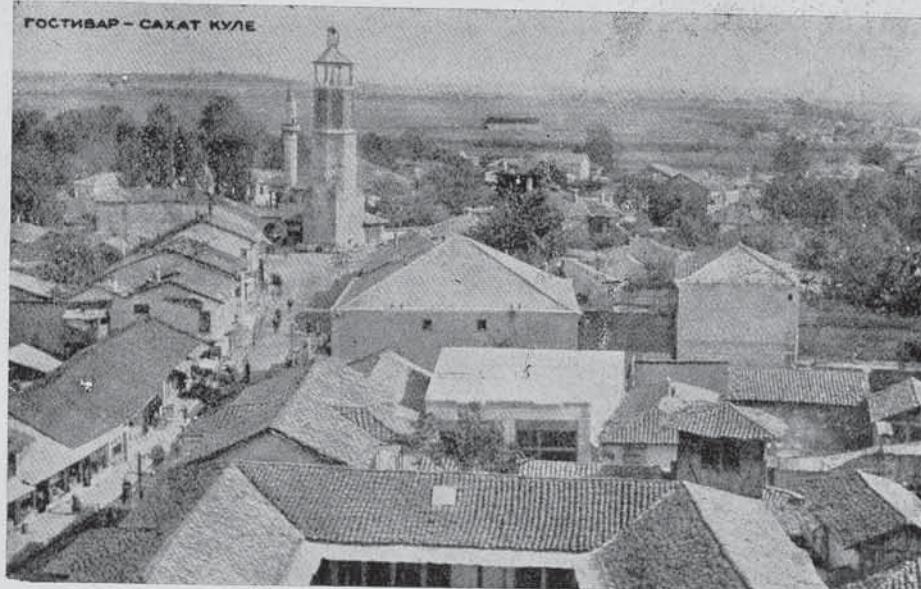
Най-сетне, уважаемият професор завършва предговора си така:

„Единъ чистъ идеалъ на миръ осъществява всичките страници на тази книга, въ която единъ патриотъ българинъ и единъ голъмъ европеецъ,

надъханъ отъ чувства на високо-хуманна отговорност, предава съ една спокойна благородност въжделенията на единъ велики, въренъ на своята съдба народъ“.

Разглеждайки труда на г. Крайниковски г проф. Г. П. Геновъ въ спис. „О. Паисий“ кн. 8 год. XI (1938 м. октомври) казва:

„Книгата — тръбва да се забележи това на особено място — има строго научен и обективен характер. Авторът не прави съ нея ни пропаганда, ни политика. Само поради своя чисто научен характер, тя е била приета като теза за докторат отъ Тулузкия университет. Това я издига още повече, както и нейния авторъ. Нейният обективен характер ѝ спечели твърде много симпатии въ чужбина“.

Гр. Гостивар

„Ние поздравяваме младия автор съ добро негово начинание и му пожелаваме съ още по-голяма преданост да продължава да работи по пътя, който той вече си е начертал съ своя трудъ. А на всички ония, които искатъ да се запознаят съ част отъ сложните политически проблеми на Балканите и по особено съ Македония, нека прочетатъ и запомнятъ труда на г. Крайниковски“.

Възхитени отъ този цененъ трудъ на младия нашъ съотечественикъ поздравяваме го най-сердечно и горещо препоръчваме неговата книга. Желателно е да се помъстят въ нъкои отъ нашите списания изводки отъ книгата, а на самия авторъ осмъляваме се да препоръчаме да преведе книгата и я издаде и на български езикъ, за да може българското общество да разбере най-сетне що представлява отъ себе си Македония и народа ѝ, който я населява.

Ил. Ивановъ

Изъ живота на четитѣ

Боеве при Албутинъ и Голакъ съ турски пълчища, предвождани отъ двама предатели

30-ий августъ 1903 година. Илинденското възстание оттатъкъ Вардара е въ своя разгаръ. Нашиятъ отрядъ отъ сборнитѣ чети на капитанъ Юр. Стояновъ, поручикъ Петъръ Дървинговъ, подпоручиците: Борисъ Стрезовъ, Асенъ Партиеневъ и войводите: Яне Сандански, Дончо Златковъ, Михаилъ Чаковъ и Стоянъ Малчанковъ, ведно съ забѣгнали при насъ 52-ма селяни отъ с. Враня, мелнишко, движейки се изъ дебритѣ на Пиринъ, спрѣхме за дневна почивка всрѣдъ гъста борова гора, северно отъ градъ Мелникъ.

Обѣдъ. Група войводи, четници и бѣжанци — вранчани, седи ме край малъкъ изворъ, обѣдваме и слушаме разказа на Юр. Стояновъ за сраженията му съ турски пълчища при Албутинъ и Голакъ.

На 8-ий май 1903^и година, — започна той, — движейки се съ чета изъ недрата на Пиринъ — по горното течение на Арнаутската рѣка, Кресненско, около 7 часа сутринта забелязахъ въ страни отъ насъ движение на турски аскеръ и башбозукъ. Турцитѣ и тѣ ни забелязаха и бѣрже се отправиха нагоре по Пиринъ — да заематъ съедловината на Албутинъ и така да иматъ надмошне надъ насъ и да ни сразятъ. Обаче ние, съ нашия устремъ и чевръстна, ги изпреварихме и, заели удобни естествени позиции въ карпитѣ на Албутинъ, ги посрещнахме съ „ура“ и ураганенъ огнь!

Турцитѣ, разгърнати въ верига, настѫпватъ и ни атакуватъ. Ние, съ пѣсни и „ура“, съ вихреня стрелба отстояваме юнашки и отбиваме тѣхните многократни атаки съ тежки загуби за тѣхъ. А когато затрещяхъ и нашите бомби, врагътъ бѣ сраженъ и обръна грѣбъ. Офицери, войници и албанци — башбозукъ, сега бѣгатъ презглава на долу изъ пърнара и камъняци — като изплашени зайци, влечейки съ себе си убитите и ранени свои другари.

Следъ тая наша победа, ние се готвимъ да напуснемъ Албутинъ, но, преди да сторимъ това, около 2 часа следъ обѣдъ, бѣхме изненадани отъ появата на много броенъ аскеръ, начело съ трима офицери, идваци сега отъ кѣмъ селото Влахи. Шомъ ни съзрѣха, по дадена команда, тѣ се разгърнаха въ боеви редици и, настѫпватъ бавно къмъ насъ, стрелятъ и реватъ.

Ние, залостени отново въ своите позиции, ги посрещаме съ подигравки, съ бойни пѣсни, съ вихреня стрелба.

Боятъ започна — бой лютъ, ожесточенъ, страшенъ.

А когато около 4 часа запукаха нашите възпламенени бомби и нашето мощно, нестихващо „ура“ ехтѣше страховто и безъ спиръ, изплашениетѣ чи-

таци спрѣха стрелбата и поеха пътя надолу къмъ селото Влахи, влечейки съ себе си 6 души убити и около 20 тежко ранени войници.

Отъ четата нѣмахъ убить, нито пѣкъ раненъ четникъ.

Следъ като врагътъ изчезна, ние напуснахме Албутинъ и спрѣхме по-нависоко на Пиринъ — въ подножието на върха „Голакъ“, мелнишко, дето на 10-ий май, около обѣдъ, дойдоха при насъ селяни отъ селото Сѣнокосъ и ни донесоха 2 товара съ хлѣбъ, сирене, кафе, чай, захаръ, тютюнъ и 5 агнета. Споредъ разказа на селяните, тѣ и жителите на всички околнни села, съ затаенъ дъхъ сѫ следили нашите сражения съ турски пълчища и сѫ въ въторогъ отъ нашето юначество, отъ нашите победи.

Преди залѣзъ сълънце, доволни отъ това що видѣха и чуха отъ насъ, селяните заминаха за селото си съ купъ наши порѣчки.

При „Голакъ“ почивахме цѣли 3 дни, безъ да ни беспокоятъ турцитѣ. На четвъртия день — 12 май, въ тѣмна зора силенъ вѣтъ задуха и ни пробуди. Скоро дъждъ завалѣ, после — снѣгъ. Вилица страшна зафуча, — природата се озбжи. Но това не ни изплаши, макаръ да бѣхме на открито — безъ подслонъ.

Такъвъ е нашиятъ четнишки животъ.

Насѣдили около буенъ огнь, ние закусваме опечени на шишъ агнешки дребосъци: безъ да помисли нѣкой отъ насъ, че въ такова лошо време, въ такъвъ снѣгъ и студъ и толкова рано, ще посмѣе турчинъ да се дотърти по тия височини на Пиринъ. Затуй не бѣхъ поставилъ и часови — наблюдатели. Но каква бѣ моята изненада, когато около 8 часа сутринта, застаналъ правъ на една въска чука, недалече отъ стана, забелязахъ дълга вѣрволяца аскеръ, настѫпващъ бавно и предпазливо къмъ насъ.

Веднага предупредихъ другаритѣ и дадохъ заповѣдъ — всѣки да заеме веднага своята позиция — готовъ за бой.

Въ тоя моментъ екна залпъ отъ маузерови пушки и оглуши околността. Скалата, отъ която наблюдавахъ, бѣ обсипана съ градъ отъ куршуми, безъ да бѣда засегнатъ.

Четниците веднага наскочаха, грабнаха пушки, раници и бомби и здраво се залостиха въ своите позиции.

Поехъ и азъ командуването на боя.

Войниците, предвождани отъ офицери и двама предатели — българи — Манчо и Вангель отъ с. Ощава, мелнишко, и двамата облѣчени въ войнишки дрехи и въоружени съ мартини, бѣха посрещнати отъ насъ съ пѣсни и вихреня стрелба.

Пръвъ изгърмя срещу врага четникъ Христо Янковъ отъ гр. Габрово и повали смъртно първия читакъ. Сега, нашето „ура“, нашите залпове и заскани бѣха страшни.

Турцитѣ бавно, предпазливо и плахо настѫпватъ нагоре къмъ насъ по голата камениста стрѣмница. Стрелбата се усилва все повече и повече. Боятъ кипи, бой неравенъ, бой ужасенъ, страшенъ. Турцитѣ, окуражавани отъ своите офицери, бѣсно налитатъ и реватъ — да се предадемъ.

Страшимир Радивоеvъ
убитъ въ сражението при Голакъ, през май 1903 г.

Въ отговоръ на тая покана, по моя команда, отъ нѣколко страни грозно и страхотно затрещѣха на долу нѣколко възпламенени бомби и направиха голѣми поражения въ турските редици. Изплашени отъ страшния пукът на бомбитѣ и отъ направенитѣ поражения, войниците хукнаха да бѣгатъ надолу, викайки:

— Вай ярабимъ! вай ярабимъ! Качнъзъ кардашларъ! шу комиталаръ, топленъ бизи мафъ едеджеклеръ. (О, Боже! О, Боже! бѣгайте братя! тѣзи комити съ топове ще ни унищожатъ!)

Офицеритѣ, съ голи сабли и револвери въ ръце, тичатъ подиръ бѣгашитѣ войници, заплашватъ и яростно викатъ:

— Дурунъ, дурунъ! Коркмаинъ, кардашларъ! (Стойте, стойте! Не бойте се, братя!)

И когато войниците спрѣха, азъ се обадихъ и съ високъ гласъ казахъ:

— Хей, аскерлеръ! избийте вашите офицери и елате при насъ — да освободиме Македония отъ страшното робство, да я освободиме отъ нашите и ваши изедници — сегашни управници, да заживѣмъ следъ това всички братски и тогава ще видите що харно, що рахатлькъ ќе бидитъ въ тая хубава и благословена отъ Аллаха наша земя!

— Вие сте хаирсъзи, проклети гявури, кяфири! Вие сте дошли отъ Бугария да бунтувате раята, ама тя не ве сака. Ако не си одите отъ дека сте дошли, ние ќе ве избиемъ и затриемъ, коренъ не ќе оставиме отъ васъ тута, жими вѣра! — отговарятъ турските офицери и викатъ на аскера: „юрушъ, юрушъ, кардашларъ!

И боятъ пакъ започна все така лютъ, ожесточенъ, страшенъ.

И куршумитъ пакъ захвърчаха, пакъ зловещо запищѣха.

Сега, голѣми турски сили се отправятъ къмъ дѣсния нашъ флангъ, тамъ да заематъ една важна позиция, незаєта отъ насъ. Азъ забелѣзахъ това и веднага заповѣдахъ на четници: Иванъ Пенчевъ отъ гр. Силистра, Страшимиръ Радивоеvъ отъ гр. Елена, Ангель Благовъ отъ с. Кресна и Григоръ Стойковъ отъ Битолско, веднага и на всѣка цена да заематъ посочената отъ менъ позиция, преди да сторятъ това турцитѣ и да спратъ тѣхното настъпление.

Всрѣдъ страшнъ огнь и градъ неприятелски куршуми, четириматата смелчаци успѣха навреме

да заематъ позицията, откриха шеметенъ огнь срещу врага и го заставиха да обѣрне гръбъ.

Сѫщото стана следъ малко и на лѣвия нашъ флангъ, дето действуваха храбрецитѣ: Трайко Ризовъ, Георги Николовъ, Юрданъ Кирчевъ, Ангель Ивановъ, Кръстю Лазаровъ, Христо Янковъ и др.

И въ центъра, дето бѣхъ азъ съ четници: Христо Чинковъ, Стефанъ Босновъ и дѣдъ Григоръ, и тукъ, съ ураганенъ огнь, сѫщо отбихме нѣколко бѣсни турски атаки.

Нашиятъ пъкъ тилъ и пжтя за отстѫплението бѣ пазенъ отъ четници: Яне Цвѣтковъ, Стоянъ Димчевъ, Тодоръ Божиновъ и др.

Около 5 часа следъ обѣдъ, голѣмъ турски отрядъ повторно насили лѣвия нашъ флангъ, но безъ успѣхъ.

Въ 7 1/2 часа вечеръта падна гжста мъгла. Боятъ престана.

Турцитѣ първи напуснаха полесражението и бѣрзо поеха пжтя на долу по планината, влечайки убититѣ и ранени офицери и войници.

Веднага следъ тѣхъ, прикрити отъ мѣглата, и ние се изгубихме въ недрата на Пиринъ.

Въ тоя страшенъ бой, отъ сутринъ до вечеръ, участвуваха повече отъ хиляда души аскеръ и башбозукъ срещу 25 четници.

Загубитѣ на турцитѣ бѣха значителни: отъ тѣхъ бѣха убити 38 души и повече отъ 50 души ранени. Между убититѣ бѣха единъ юсбашия и трима чауши, а между раненитѣ бѣ единъ кавалерийски подполковникъ.

Отъ четата бѣха убити двама: Страшимиръ Радивоеvъ, 22-годишенъ и Ангель Благовъ, 25 годишенъ, учителъ въ с. Кресна. Последниятъ бѣ убитъ въ сражението отъ предателя Манчо отъ с. Ощава, неговъ личенъ врагъ.

При нашето отстѫжение понесохме на носилка двамата убити наши другари и тукъ — въ недрата на Пиринъ, всрѣдъ гжста борова гора, ги погребахме, следъ което продължихме своя походъ.

Поклонъ и вѣчна паметъ, другари на героитѣ, жертвували живота си за народни идеали — свободата на Македония!

— Поклонъ и вѣчна имъ паметъ! — повторихме всички.

Г. Ив. Бѣлевъ

Положението

Европа, благодарение на редъ обстоятелства и причини, а може би най-много благодарение на усилията на британския министър-председател г. Невилъ Чембърлейнъ, ще прекара и тази година коледнитѣ празници въ миръ. Родители и деца, събрани около Коледнитѣ дръвчета, ще отпразнуватъ, весели, деня на Христовото раждане, при звъна на черковната камбана и въ спомени за хубавото минало, все пакъ доволни, че въ тия тържествени дни, надъ градове и села не прехвръкватъ, не свистятъ снаряди и не избухватъ бомби и татковици и батевици сѫ си у дома, и не мръзнатъ, не охкатъ, или не спятъ въ вѣчнъ сънъ далече нѣкъде въ окопи по бойни линии.

Отъ амвонитѣ на черквите ще се разнесатъ благодарствени слова, ще се издигнатъ молитви и ще се отправятъ горещи позиви къмъ всички и най-вече къмъ ония, които ржководятъ народнитѣ сѫдини, за повече радостъ, за по-вече любовъ къмъ близкия, за помирение и миръ между хората, живущи раздѣлени отъ политически граници или отъ омрази и предразсѫдъци. Надъ ѡчилия цивилозованъ свѣтъ ѩе премине една надежда презъ сърдцата, че Европа не е

още окончателно напусната отъ здравия разумъ и че човѣщината все още не е отстѫпила предъ пристѫпът на страсти и на помрачения egoизъмъ. Въ много сърдца презъ рождественския ноќи ще трепне просвѣтление и ще засия съзнание за много суетности, за много заблуждения, за много безсмыслици, съ ксито човѣчество, народътъ и цѣлото човѣчество се изпълва и смотва, за да прави самъ по-трудъ и по-горчивъ своя животъ и живота на околните му.

Ще трепне ли, обаче, и ще засия ли това съзнание въ сърдцата на ония, които направляватъ днесъ сѫдините на народите и подготвяватъ за тѣхъ утрешния денъ? И ще могатъ ли тѣ да насочатъ политики на своите страни и заедно съ това общата европейска политика къмъ едно действително омиротворение?

Има хора, които смѣтатъ, че народитѣ, периодически, независимо отъ материалния, или моралния напредъкъ, до които цивилизованата част отъ човѣчеството достига, fatalno дохождатъ въ взаимните си отношения до военни стълкновения. За тия хора войната се явява като една неизбѣжна сѫжитница на човѣшкото развитие.

Тази история не ни се вижда права. Може би за дълго време народитъ не ще могат да дойдат до едно положение на общежитие, за което войната ще биде вече само едно историческо свидетелство за несъвършенството на международните отношения. Но фактът, че изъ ден въ ден, благодарение на редъ причини, всрѣдъ народитъ въ Европа се издига и се ширя все по-вече и по-вече едно общо създание за общи материали и духовни интереси, за обща политическа и духовна съдба на всички поданици на радиото и на ареоплана, независимо въ какви национални и политически граници живѣятъ, вдъхва надежда, че това именно ново, по-реалистично, и нѣкакъ по-благородно съзнание за международна общност отъ съзнанието на материалистическия социализъмъ, ще постигне помиряването на организчески национални нужди и интереси и идеала на тоя новъ, реалистиченъ интернационализъмъ и ще намѣри пътъ за миролюбиво разрешение на разните международни въпроси въ духъ на справедливост и на реализъмъ.

По-рано или по-късно такова едно устройване на европейските работи ще дойде и не ще биде чудно войната да биде обявена, не само на книга, но и на дѣло, вънъ отъ законите.

Въ тая редъ на мисли, може да се допустне, че отговоритъ ръководни политически фактори въ Европа, говорейкъ въ публични речи и действуващи, иматъ наистина искрени желания, да спасятъ свѣта отъ една нова война.

Въпросът е, обаче, дали сегашното съчетание на действуващите на международната почва явни и тайни сили и дали състоянието на духоветъ въ политическия канцеларии и всрѣдъ народитъ е благоприятно за една действително резултатна работа, гарантираща само мирно разрешение на спорните международни въпроси.

За съжаление, работитъ въ Европа не ни даватъ достатъчно основание да мислимъ, че опасността отъ една война е напълно избѣгната.

Наистина, Чехословакия вече съвсемъ престана да дава поводъ за война. Тя се сведе до една чехословашко-украйинска държава, която все-повече изгубва своята стойност като самостоятелна политическа единица, влизайки постепенно и скоро може би напълно въ орбитата на германската политика; наистина, между Германия и Франция — два до вчера непримирими врага, чиято взаимна враждебност бѣ главната причина за смущенията и страховетъ въ Европа отъ 1918 г. насамъ — се постигна едно споразумение, подобно на споразумението, постигнато между Англия и Германия по време на мюнхенската среща между г. Г. Чембърълайнъ и Хитлеръ, за миролюбиво разрешаване на възникващи между двѣтъ държави въпроси, но и това, колкото и да е значителенъ приносъ къмъ голѣмите усилия за отстранение на причините за война, не можа да оправдае на даждите на оптимистите, които бѣха, непосредствено след туй, наклонни да мислятъ, че работитъ въ Европа сѫ направили единъ решителенъ обратъ къмъ успокояние и миръ.

Следъ разнебитването и унищожаването на Малкото съглашение, на което главно се основаваше европейската политика на Франция, настъпи едно съвсемъ ново положение и разположение на националните сили въ Европа. Особеността на това ново положение бѣ, че Франция, главната защитница на реда, съзедаденъ отъ парижките договори мълчаливо се оттегли отъ тази защита и се зае да брани само непосредствените свои интереси сега вече не толкова въ Европа, колкото въ колониите си, дето се явиха за нея може би непредвидени опасности. Упоритото френско поддържане на европейския редъ, създаденъ отъ парижките договори за миръ, се диктуваше отъ главната грижа на Франция да се обезпечи срещу едно нападение отъ страна на Германия, която се очакваше по-рано или по-късно да предприеме акция за възстановяване на правата и на престижа си като велика нация. Германия се съзвзе, мобилизира всичките си сили, възстанови много отъ правата си и националното си достойнство и дори направи нѣщо, което свѣтътъ не предполагаше, че може да го направи преди войната, когато тя бѣ сила — неизточена отъ една неспособуливо завършена война и не унизена отъ единъ жестокъ договоръ за миръ, — тя си присъедини цѣла Австрия, и сама си разреши въпроса за правото на народитъ да разполагатъ съ политическата си съдба, като раздѣла и почти унищожи Чехословашката държава, която бѣ главната морална, материална и дипломатическа опора, която Франция измисли и установи въ следвоенна централна Европа съ намѣрението да държи главния си противникъ — Германия въ едно положение на подчиненост и зависимост отъ волята на военните победители.

Германия унищожи тая система и, до тоя моментъ, въ срѣдна и може да се каже въ цѣла Европа не сѫществува никаква обща система, никакво сдружение на сили, което би

могло да се яви съ въоръжена сила въ защита на нѣкакви международно поети ангажименти за изпълнение на постановленията на известни договори. Има частни сдружения на сили вертикални, хоризонтални и прочее оси — за действие въ защита не на единъ международенъ редъ, а на частни интереси.

Действията на Германия бѣха подкрепени отъ една страшна въоръжена съ оръжия и съ нападателъ духъ армия. Франция не намѣри за нуждно съ оръжие да застане да защища създадената отъ нея система отъ политически групировки въ Европа, може би и затова, защото разбра, ченейните интереси не сѫ толкова въ тая част на Европа, дето Берлинъ насочи своите удари и настѫпателните си сили, колкото сѫ въ задморския ѝ владения и въ Средиземно море. Освенъ това, тя вече получаваше отъ германска страна увѣрения, които напоследъкъ се изразиха формално и тържествено въ френско-германската декларация, че Германия не иска територии — значи Елзасъ и Лотарингия — отъ Франция, и нѣма да вдига оръжие срещу нея за разрешаване на нѣкои въпроси и спорове, които въ бѫдеще биха възникнали по между имъ.

Така, частните, непосредствени френски интереси, заплашвани до скоро отъ страна на Германия, бѣха до голѣма степенъ, ако не напълно, за известно време поне, запазени отъ къмъ Германия. Франция нѣмаше, прочее, защо да започва война срещу Германия, въ защита дори и на една Чехословакия, съ която я свързваше формаленъ, съюзенъ договоръ.

Така днес имаме едно ново положение.

Въ срѣдна, източна и юго-източна Европа, което съставлява почти цѣла Европа, почти пълътъ господарь на положението и разпоредител остава увеличената днесъ, Велика, както сама се нарича, Германия. Ние я виждаме да наедрява отъ денъ на денъ, всѣкъ част напрегнато заета съ вътрешни преустройства работи и съ нѣкакви планове за експанзия, за външно — търговско или друго, разширение до сега винаги върно подкрепване въ външните ѝ акции отъ Италия, а въ нѣкои случаи и отъ Япония, третия членъ на противоболшевишкия триъгълникъ, отъ който могатъ, може би въ недалечно време, да очакватъ акции отъ първостепенно съществено значение.

Трѣбва да се отбележи, че досегашните германски акции за възстановяване на погазената отъ Версайския договоръ национална част и на националните ѝ сили и права във врѣха успоредно съ възстановяването на известни национални права изобщо, и на други народи, онеправдани отъ парижките договори за миръ и съ туй германската акция въ Австрия и въ Чехословакия може да се сѫществува като една наистина положителна акция изобщо за поправяне на нѣкои неправди и недостатъци на международната европейска система, установена отъ парижките договори. Въ това отношение, може да се каже, че Германия предприе действително едно омиротворително дѣло и допринесе за отстраняване на нѣкои отъ причините за военни стълкновения въ Европа. И, ако действията ѝ се ограничаваха въ рамките на тия именно грижи за възстановяване на една елементарна национална правда и на една международна спраедливост, които биха гарантирали сѫществените основи за единъ действителенъ и благодатенъ за всички миръ, може би свѣтътъ би останалъ днесъ по-спокоенъ и съ по-основателна надежда, че вървимъ къмъ успокояване, утложване и къмъ заздравяване на единъ по-траенъ задоволяващъ всички миръ. Може би народитъ, дори и тия, които не харесватъ германската днешна система на духовно и обществено устройство биха признали германската заслуга за миръ.

Опасенията, обаче, които се промъкватъ днесъ въ душите за това, че Европа все още се движи подъ сѣнката на голѣма опасност отъ война, се дѣлжатъ на обстоятелството, че въ германския стремежъ къмъ Изтокъ свѣтътъ вижда не само или може би не толкова иамѣрение за възстановяване на една абсолютна, т. е. не вече само германска, национална правда, колкото единъ планъ за установяване на свое морално и материално влияние, за частни свои нужди и интереси, надъ значителни чужди територии, като се почне отъ Балтийско море чакъ до Черното море. Полша се почувствува застрашена отъ този германски стремежъ и видѣхме това, което порази цѣлъ свѣтъ: Тя, така жестоко враждуваща съ Съветска Русия, бързо се обръща за приятелство къмъ последната и Москва прие приятелската рѣка. Това бѣ единъ фактъ, който хвърля нова и ярка свѣтлина върху бързо развиващъ се и криещи много изненади събития вече по продължение на тоя вертикаленъ поясъ отъ Балтийско до Черно море. Въ тоя поясъ влизат и Ромъния, която е сѫщо една твърде чувствителна точка отъ областите, дето предстои да се разиграятъ важни събития, все във врѣза съ германския натискъ къмъ Изтокъ.

Франция, и заедно съ няя Англия, сигурно си е направила своите смѣтки и е намѣрила, че нѣма защо — при това ново положение въ тая часть на Европа — да си пари рѣжетъ. Тя ще да смѣта, че и безъ кръвта на нейните воиници, Германия ще срещне въ източното си разширение кървавъ отпоръ въ лицето на славянските народи, главно Полша и Русия, които и безъ това не даватъ особено голяма цена на човѣшката кръвъ... Затова, вѣроятно, тя не е така разтревожена отъ германскиятъ намѣрения за създаване на една украинска държава не само край Карпатите, но и, ако може, и въ днешна полска и съветска територии.

Предстои, прочее, да се види какъ Съветска Русия ще посрещне предизвикването и какъ тя ще участвува за първи

пжътъ отъ войната насамъ въ установяване на новото европейско „уреждане“, което тоя пжътъ се направлява не отъ Парижъ, а отъ Берлинъ.

Това е голъмто събитие, което привлича днесъ главното внимание на свѣта и отъ което ще зависи какъвъ ще бѫде новиятъ обликъ на Европа.

Разбира се, ако въ туй време г. Мусолини не направи нѣщо къмъ Тунисъ, дето, ако Италия наистина иска да тури кракъ, ще срещне, както го каза напоследъкъ категорично самъ г. Боне, френски министъръ на външните работи, не френски демонстрации, а френски щикове и топове.

Съдѣржание

на VI.—X. годишнина на Илюстрация „Илинденъ“.

Съдѣржанието на първите петъ годишнина е отпечатано въ кн. 9—10—49—50. на края.

Година VI

Клишета:

Кн. 1—2—51—52. VIII редовенъ конгресъ на Илинд. организация. Бюрото на VIII конгресъ. Ржководното тѣло на Илин. организация. Освещаване новопостроеното село Дрангово. Отпразнуване 30 годишнината отъ Илинд. възстание въ гр. Русе. с. Гопешъ (Битолско) Никола Кировъ. Военното училище въ Битоля. Пиринъ пл. — Харамийска поляна. Климентъ Шокевъ отъ Охридъ; с. Годивле (Крушовско) — селяни Марко Симеоновъ — Плешка гр. Разлогъ. Киро Краевъ отъ с. Екши-су. Свещеникъ Иванъ Маркузовъ — попъ Ваче отъ Екши-су, Василь Ив. Поповъ отъ с. Добръско. — Разложко Аврамъ Сараевъ Кузмановъ отъ с. Обоко (Дебърско). Войводи Павелъ Христовъ, Леко Джорлевъ, Марко Ивановъ, Дино Дзековъ, Дамянъ Груевъ и Сандо Китановъ отъ с. Лешко (Г.-Джумайско). Младоженци отъ с. Цѣръ, Демиръ Хисаръ — Битолско. Дзоле Гергевъ отъ с. Баница — Леринско. с. Добринище. Монастиръ Св. Пантелеимонъ — Кочанско. Боянъ Д. Биболчевъ отъ Прилепъ.

Кн. 3—53. Д-ръ Любомиръ Милетичъ. Мара Бунева. Кузманъ А. Шапкаревъ, с. Доленъ — Неврокопско. Тоце Трайчевъ отъ с. Горни Балванъ. Монастиръ Св. Наумъ — Охридско. Щерю Димитровъ отъ с. Царевъ дворъ — Рѣсенско. Развалини отъ монастира Св. Арахангелъ при помашкото село Джаница — Неврокопско. Шакиръ Кахърмановъ, албанецъ, отъ с. Франгово, Стружко. Пандиль Шишковъ отъ с. Екши-су, Леринско. Сребренъ попъ Петровъ и 5-тѣ му сестри. Мино Г. Пържоловъ, отъ с. Баровица. Мостъ надъ р. Мѣста въ Неврокопско.

Кн. 4—54. Делегатите на XII редовенъ конгресъ на Македонските благотворит. братства въ Царството. Тома К. Марковъ. Професоръ А. Иширковъ. Спиро Ив. Джиковъ, Коца Костова Негревска, Баба Кала Т. Кукиоровска, отъ гр. Крушово. Четникъ — бомбохвъгачъ. Женско хоро въ Цапари — Битолско с. Мало Сѣрпци — Битолско. Рибарски кѫщи при Канео на брѣга на Охридско езеро. Носия отъ с. Сѣрпци. Апостоль Г. Дошлаковъ отъ с. Сѣрпци. Марко Ивановъ † 16 XII 1933 г.

К. 5. 6—5. 556. Гоно Пейковъ отъ Гумендже. Аркъ (дъскорѣзчица) въ Малешевска пл. Царь Самуилова крепость въ Преславско — остатъкъ. Атанасъ Я. Марковски отъ с. Бабчоръ (Костурско). с. Бабчоръ. Димитъръ Стояновъ Нановъ отъ с. Мокрени — Костурско. Митю х. Ивановъ Ченковъ отъ Долна Орѣховица. Сборна чета на Гр. Чернопѣевъ. Никола Д. Главиновъ отъ с. Сничени — Костурско. Гр. Бучковъ, отъ Кукушъ. Желѣзенъ мостъ надъ Вардаръ при Велесъ. Миячка носия. Миячки на селска чешма. Атанасъ Шарковъ, Киро Ванчо Унковъ и Ванчо Джоневъ отъ Крушово. Санта Каранта — въ Албания. Стари черкви край Бератъ — Албания, построени по типа на черкви. Св. Климентъ въ Охридъ. Одрински заточеници въ Измидъ гр. Пехчево. Проходъ Безгашево отъ Струмица за Берово. с. Владимирово. Зографски монастиръ въ Св. Гора. Четата на Колю Лефтеровъ. Гр. Бератъ — Албания. Константинъ Антоновъ — Вълчо, отъ Ст. Загора. Бѣжанчета. Гробищата въ с. Цапари — Битолско.

Кн. 7—57. Ив. Караджовъ. Наградени свещеници въ с. Цапари — Битолско. Ученици въ с. Цапари. Анастасъ Ст. Матлиевъ отъ Охридъ. К. Шаховъ отъ Охридъ. Трайко Китанчевъ. Гр. Вѣрбеновъ отъ с. Ембере. Каменния мостъ надъ Вардаръ въ Скопие. Сборнитъ чети на капитанъ Стояновъ и поручикъ Любомир Стоенчевъ. Гоно Бигининъ, кукушки войвода съ жена си.

Кн. 8—58. Борисъ Сарафовъ. Дамянъ Груевъ. Четнишки упражнения въ стрелба. Ив. х. Николовъ. Четници — затворници, отъ четата на В. Чекаларовъ. х. попъ Теофилъ Аврамовъ. с. Лазаро поле. Селянки отъ с. Тресонче (Галичко). Антонъ Наследниковъ. Катедр. черква въ Скопие. Учители и ученици отъ IV кл. уч-ще въ Битоля. Първенци отъ Енидже-Вардаръ. Детска Миячка носия. Григоръ Ивановъ Тотевъ отъ с. Севово — Гевгелийско. Свещ. Георги Ангеловъ Личевъ отъ с. Цѣръ — Битолски Демиръ Хисаръ, съ домочадието — 32 души.

Кн. 9—59. Антимъ I. Мише Николовъ Розовъ отъ с. Бобища — Костурско. Илия Димушевъ отъ Леринъ. Василь Пасковъ отъ с. Осиково, — Неврокопско. Василь Чекаларовъ въ с. Коритенъ — Кукушко, съ четата си. Мойсо Арсовъ отъ Дебъръ. Гимнастическо др-ство „Пелистерски юнакъ“ въ Битоля. Апостоль Петковъ Терзиевъ съ четата си. Полагане вѣнецъ на Братската могила въ София. Струга. Български войски — освободители на Македония. Махалата „Йордовци“ на с. Тресонче.

Кн. 10—60. Несторъ Ивановъ отъ Одринъ. Монастиръ Св. Спасъ — край гр. Крушово. Гр. Араудовъ — войвода въ Одринско.

Статии:

Кн. 1—2—51—52. VIII редовенъ конгресъ на Илинд. организация. Основаване културно-просвѣтното др-ство въ с. Екши-су (Вѣрбени). Спомени за Пере Тошевъ. Климентъ Шокевъ — споменъ. Революционни борби извъ Бабуна, планина. Марко Симеоновъ Плешка. Свещ. Костадинъ Марковъ Любиновъ. Основаване революц. организац. въ с. Вѣрбени — Екши-су. Василь Ив. Поповъ Какъ Р. О. въ Солнъ се снабдява съ пушки и патрони. Н. Пасковъ — автобиографични бележки. Боянъ Д. Биболчевъ. Отчетъ за дѣйността на ржков. тѣло на Илинд. организация за времето отъ 1. X. 32 до 1. X. 1933 г.

Кн. 3—53. Единъ именитъ юбиляръ — проф. д-ръ Милетичъ.

Подвигътъ на Мара Бунева. Кузманъ А. Шапкаревъ. Крушовски куриери — светци. Изъ живота на четитъ Назиръ Кахърмановъ. Пандиль Шишковъ. Мино Г. Пържоловъ. Андрея Д. Докурчевъ.

Кн. 4—54. XII ред. конгресъ на братственитъ организации въ България. Юбилеятъ на проф. д-ръ А. Иширковъ. Крушовски ученици — революционери. Стефанъ Димитровъ. Ильо войвода. Андрея Д. Докурчевъ (продължение). Марко Ивановъ Петровъ.

Кн. 5. 6—55. 56. Единъ заслужилъ покойникъ — учитель Гоно Пейковъ. Македония въ стопанско отношение. Атанасъ Янакиевъ Марковски. Борисъ Сарафовъ въ Леринско. Единъ отъ забравените — Гр. Бучковъ, учитель и общественикъ. 19 февруари 1913 г. въ гр. Гевгели. Изъ живота на четитъ — споменъ Мерджановъ — Соколовъ. Одрински заточеници въ Измиръ. Дѣдо Ильо войвода — продължение. Константинъ Антоновъ (Вълчо).

Кн. 7—57. Иванъ Караджовъ. Пелистерското сражение — 22. IX. 1903 г. Макед. дѣло преди и презъ 1895 г. въ България. Изъ живота на четитъ (споменъ). Никола п. Филиповъ (очеркъ).

Кн. 8—58. Илинденски химнъ (Т. Траяновъ). Илинденъ. Иванъ х. Николовъ. Хаджи попъ Теофилъ Аврамовъ (по случай 50 год. отъ трагичната му смърть). † Антонъ Наследниковъ. † Григоръ Ивановъ Тотевъ (Тотето). Никола п. Филиповъ (продължение).

Кн. 9—59. Антимъ I. Михаил Николов Розовъ. Мише Николовъ (споменъ). Илия Димушевъ Търпеновъ. Василь Пасковъ. Изъ живота на чети. Въ битолския затворъ. Защо? Изъ дневника на Никола Пасховъ (продължение отъ кн. 51—52. гр. Крушово и борбата му за свобода.

Кн. 10—60. Несторъ Ивановъ. гр. Крушово и борбата му за свобода (продълж.). Отчетъ за дейността на ржков. тѣло на Илинд. организ. за времето отъ 1. X. 1933 до 1. X. 1934 г

Година VII

Клишета:

Кн. 1—61. Мориовските планини. Охридъ. Сѫщо. Прилепски еснафъ на поклонение въ монастира Трескавецъ. Дамянъ Груевъ. Чифлишка кѫща въ с. Бърдовци. Носия и типъ отъ източна Македония. Прибиране хармана. Селска носия изъ Петричко. Копринена фабрика въ Гумендже. Крушовска кѫща. Крушово — изгледъ. Предене вълна. Приготвяне зимно гориво. Ржчна мелница. Мелница за добиване щарланъ. Биволски кола. Монастира „Св. Арахангелъ“ въ Скопско. Пасть въ Щипъ.

Кн. 2. 3—62. 63. Христо Матовъ. гр. Струга. гр. Водень. р. Бистрица — Берско. Черквата „Св. Климентъ“ въ Охридъ. Монастира „Св. Наумъ“ гр. Берть. Горно-Бродска кѫща. р. Струма въ Сѣрско поле. Празднуване „Св. Кирил и Методи“ въ Сѣресъ (1911 г.) Козма П. Погончевъ. Монаст. „Св. Иванъ“ надъ гр. Сѣресъ. Мичманъ Тодоръ Саевъ съ четата си. Туристическа хижка въ Пиринъ пл. „Куличе“ — мястостъ край Крушово. Стерю Николовъ Дамянски. Ангелъ Кръстевъ Житошанецъ. Ристе Велевъ Карчевъ и Йовче Аврамовъ Любата. гр. Прилепъ. Трайко Павловъ. Четата на Никола Дечевъ. Учредит. конгресъ на макед. женски дружби. Църквата „Св. Богородица“ въ Крушово. Коста Христовъ Попето отъ с. Смоквица — Гевелъ. Дѣдо Димо Христовъ отъ с. Загора.

Кн. 4. 5—64. 65. Проф. Никола Милевъ. Рила пл. — изгледъ. Шаръ пл. съ Люботрънъ. Вардаръ при полите на Шаръ. Дяконъ Евстатий. Островското езеро. Дойранското езеро. Рупелски проходъ. Никола Ив. Даскаловъ отъ Разлогъ. Крушовското знаме. „Гуменя“ — мястостъ край гр. Крушово. Паметникъ — чешма при „Мечкинъ Каменъ“ — Крушовско. р. Тополка. Ташо Ивановъ отъ с. Видаре, Маринъ Георгиевъ отъ с. Загора, Велко Миковъ отъ с. Кулла, загинали за свободата на Макед. п. Н. Зографовъ. Стефанъ Петковъ — Сиркето, велешки войвода. Хр. Чернопѣевъ, Мих. Чаковъ и Ник. Божковъ. Наумъ Йосифовъ, Георги Ацевъ и Петъръ Георгиевъ. Пецо Стефанъ Стойчевъ отъ Карлово и Дим. Шумалиевъ отъ Чирпанъ. Димо Желевъ отъ с. Еркоче — Анхиалско и Дѣлчо Коцевъ отъ Харманли. Гробове на неизвестни четници-герои. Св. Гора — Атонъ. Дяконъ Евстатий — черния войвода.

Кн. 6—66. Георги Кондовъ. Параходътъ „Гвадалкивиръ“. Г. Богдановъ. Марко Бончаковъ. Генералъ Иванъ Цончевъ отъ гр. Дѣново. Съставъ на Върховния комитетъ при Борисъ Сарафовъ. Стоянъ Михайловски. Генералъ Цончевъ съ Б. Тагеевъ и Хайлъ, английски кореспонденти въ Пиринъ пл. Полагане клетва на Генералъ Цончевъ съ четата си и англ. кореспонденти въ Пиринъ пл. Подполковникъ Стефанъ Николовъ отъ Прилепъ. Генералъ Цончевъ съ другарятъ си. Георги Ивановъ Бѣлевъ отъ Охридъ. Дяконъ Евстатий. Ефремъ Караповъ. Погребение въ с. Папрадища (Разотъ — Велешко). Връхъ Пелистеръ.

Кн. 7. 8—67. 68. Стружкото илинд. знаме. Гоце Дѣлчевъ. Дамянъ Груевъ. Христо Матовъ. Борисъ Сарафовъ. Пере Тошевъ. Дамянъ Груевъ. Тодоръ Александровъ. П. К. Яворовъ. Малешевската четана Христо Димитровъ — Кутрулята. Петъръ и Сандо Китанови, Константинъ Кирковъ. Иванъ хаджи Николовъ. Илия Тръковъ. Христо Чернопѣевъ, Ельтепе — Пирински връхъ. Лазаръ попъ Трайковъ. Марко Лерински. Костурската чета на — Митре влаха и Атанасъ Кършаковъ. Преспанско езеро съ о-въ Ахилъ. гр. Струга. Тома Давидовъ. Христо Узуновъ. Проломътъ на р. Трѣска край с. Майка — скопско. Никола Каревъ и Анастасъ Лозанчевъ. Охридската чета на Дѣянъ Димитровъ. Борисъ Дранговъ. Петъръ Въсковъ. Кичевската чета на Пешо Радевъ — пашата. Теленитъ мрежи край границата. Пито Гулевъ. Гого Ацевъ — прилепски войвода. Панахида надъ гроба на Дамянъ Груевъ въ с. Русиново. Изпращене Велешкия доброволчи, отрядъ подъ войводството на Даме Мартиновъ (1922 г.). Женска Крушовска носия. Свещ. Методий Ст. Чековъ. Мирчо Божковъ Кочовъ.

Кн. 9. 10—69. 70. Отецъ Паисий. Дамянъ Груевъ, Мише Развигоровъ и Атанасъ Бабата съ четници. Василь Евстатиевъ — Априловъ. Хаджи Димитъръ. Сава Доброплодни. Иванъ До-

новски. Д-ръ Г. В. Мирковичъ. Д-ръ Ив. Селимински. Добри Чинтуловъ. Антонъ Ивановъ. Панайтъ Хитовъ. Георги Икономовъ. Кръстю Асеновъ, внукъ на Хаджи Димитъръ. Родопитъ. Клетвата на Хаджи Димитровата чета. Миланъ Матовъ, Илия и Михаилъ Ив. Станоеви, Кръстю Германовъ — Шакирчето и Никола Стояновъ. Майоръ Димитъръ Атанасовъ Думбалаковъ. Свещ. Методий Ст. Чековъ съ семейството си.

Статии:

Кн. 1—61. Македония — Име. Св. Климентъ Светлиятъ образъ на Даме. Спомени отъ Илинд. възстание. гр. Крушово и борбата му за свобода.

Кн. 2—3—62—63. Хр. Матовъ. Валандовска пѣсень. Македония — голѣмина, граници. Свети Наумъ. Сѣрското поле и гр. Сѣръ. Козма П. Погончевъ Възстанieto въ северо-източна Македония презъ 1895 г. Изъ дневника на Н. Пасковъ. гр. Крушово и борбата му за свобода. Дѣдо Димо Христовъ.

Кн. 4. 5—64. 65. Проф. Никола Милевъ Македония — повърхнина и климатич. зони. Дяконъ Евстатий. Тригъти стихотворения на Хр. Матовъ, Никола Ив. Даскаловъ. гр. Крушово и борбата му за свобода. Изъ дневника на Н. Пасковъ. Изъ спомени на дяконъ Евстатий.

Кн. 6—66. Георги Кондовъ. Молба и проклятие къмъ незнайните богове. Генералъ — войвода Ив. Цончевъ. Освобождение на Сѫботската околия. Изъ дневника на Н. Тасковъ.

Кн. 7. 8—67. 68. Македонски пасломъ. Илинденъ. Духътъ на Македония. Напредъ, къмъ идеала на Илинденъ. Младежки революционни копнени. Македония — Напояване и подобласти. Нашиятъ велиденъ. Мирчо Найдовъ. Вмѣсто ревизии — приключения. Хроники.

Кн. 9. 10—69. 70. Паисии. Десетъ заповѣди на Паисий Хилендарски. Василий Евст., Априловъ. Хаджи Димитъръ. Македония. „Пиши грѣшка“. Майоръ Димитъръ Атанасовъ Думбалаковъ. Изъ дейността на Ив. Х. Николовъ. Политическиятъ събития на Балканите. Отчетъ на ржковидн. тѣло на Илинд. организация за дейността му за времето отъ 1. X. 1934 до 1. X. 1935 г.

Година VIII

Клишета:

Кн. 1—71. Монастиръ Калище край Охридъ. Дамянъ Груевъ Иванъ Хаджи Николовъ. Д-ръ Христо Татарчевъ, Антонъ Димитровъ. Христо Батанджиевъ. Петъръ п. Арсовъ. Аутопсия на тѣлата на Борисъ Сарафовъ и Иванъ Гарвановъ. Григоръ Д. Божиновъ отъ Крушово — съ жена си Зица — Куриерка на комитета. с. Цѣръ въ Битолски Демиръ — Хисаръ — лобното място на Христо Узуновъ, Янко Василевъ — Чука отъ с. Осничани — Костурско. Кжътъ отъ Пиринъ пл. Ичо Траяновъ отъ с. Тушилово — Енидже Вардарско.

Кн. 2—72. Христо Матовъ, Екзархъ Йосифъ I. Старото здание на Екзархията въ Орта-Къй. Историческиятъ Метохъ въ Фенеръ. Черквата Св. Св. Кирил и Методий въ Ресенъ. Освещаване сѫщата черква (1894 г.) Ламбо Автовъ участникъ въ охридското движение — 1881 г. Студенчица — въ Охридъ. Охр. езеро въ лунна нощ. Антонъ Д. Узуновъ. Параскева А. Лозанчева.

Кн. 3. 4—73. 74. Сцени изъ драмата „Македонска кървава сватба“. Бюрото на IV ред. конгресъ на илинд. организ. Делегатътъ на конгреса. Екзархията въ Орта-Къй. Младенъ Й. Костовъ, отъ с. Лѣсково — Мъгленско. Празднуване св. св. Кирил и Методий въ с. Сарафаково. Черквата въ гр. Паланка, Горна Джумая. Войданъ Чернодрински. Край Велесъ. Г-жа М. В. Чернодринска. Мъгленки. Анастасъ Лозанчевъ съ семейството си. Историч. черква „Св. Недѣла“ край Битоля. Островското езеро. Полковникъ А. Янковъ. Костуръ. Банско. Кн. 5—75 Ржковидн. тѣло на Илинд. организ. Гоце Дѣлчевъ, Христо Дѣлчевъ, Никола Хр. Дѣлчевъ. Пренасяне костите на Гоце Дѣлчевъ. Коститъ на Гоце Дѣлчевъ въ илинд. организ. Велесъ — пазаренъ день. Ташко Й. Арсовъ отъ Охридъ Битоля — житни пазаръ. с. Буфъ — Леринско — хоро. Черквата „Св. Димитъръ“ въ Скопие.

Кн. 6—76. Пере Тошевъ. Смилево. Борисъ Дранговъ. Д-ръ Александъръ П. Радевъ. Марко Ивановъ и Никола Андреевъ. Прилепскиятъ войводи.

Кн. 7—77. Митрополит Генадий. Сѫщия на смъртно легло. Проф. Д-ръ Ив. А. Георговъ. Христо Пасковъ отъ с. Пжтели. Алексо Стефановъ, Демиръ Хисарски войвода. Клише съ шифъръ. Генералния щабъ на Илинд. възстание. Македонски женски носии Хоръ „Родни звуци“.

Кн. 8—78. Методий Кусевъ. Прилепъ. Черкв. Св. Благовещение — въ Прилепъ. Струга. Коста Василевъ отъ с. Българско Блаца. Василь Калуца отъ с. Загоричени.

Кн. 9—79. Войводи и монаси. Свещ. Тома Николовъ. Даме Груевъ. Анастасъ Лозанчевъ. Георги Пешковъ. Ив. Х. Николовъ. Пиринъ. Изъ Пирина. Пандиль Шишковъ. Овчари въ Пиринъ. Мориховско хоро. Дебранки.

Кн. 10—80. Царевна Миладинова Алексиева. Велесь. Овчеполски носии. Кичевска. Тресонче — Галичко — Булка за вода. Сушене Тютюнъ. Македонска манифестация.

Статии:

Кн. 1—71. Братство. Нашата борба. Основаването на В. М. О. Р. О. Епизодъ изъ въоръженитъ борби презъ 1880/1 г. Петре Мукевъ Шендель. Предтечи на револ. орг. въ Охридско. Христо Трайковъ. Драмчевската афера.

Кн. 2.—72. Христо Матовъ. Екзархъ Иосифъ I. Мърки за засилване на рев. организ. Прастот ни спаси. Четническото движение въ Охридско. Антонъ А. Узуновъ. Параскева А. Лозанчева. Политически преглед.

Кн. 3. 4—73. 74. Дебъръ. IX. редовенъ конгресъ на Илинденската организация. Екзархъ Иосифъ I. (продължение) 35 годишният юбилей на Войданъ Чернодрински. Нашата борба. Гр. Битоля. За нашите солунски книжарници. Мехди бей и охридската болница. Четническото движение въ Охридско (продължение). Политически събития презъ I тримесечие на 1936 г. Отчетъ на Ржководното дѣло на Илинд. организация.

Кн. 5—75. Св. Кирилъ и Методи обединители. Гоце Дѣлчевъ. Запаснитъ подофицери. Екзархъ Иосифъ I (продължение) Становището на Централния комитетъ спрямо Върховния Макед. к-тът въ България. Четническото движение въ охридско (продължение) Тѣлата гаснатъ, спомени и духът живѣятъ. Съръ Едуардъ Боилъ. Майските тържества. Изъ вестниците и печата. Съобщение отъ ржков. дѣло на Илинд. организация.

Кн. 6—76. Илинденското възстание. Пере Тошевъ. Турското робство въ Македония и апостолитъ на свободата й. Борисъ Дранговъ. Д-ръ Александъръ П. Радевъ. Основаване на четнишкия институтъ. Екзархъ Иосифъ I (продължение) Презъ месеца. Изъ вестниците и печата.

Кн. 7—77. Отецъ Паисий. Велешкиятъ Митрополит Генади. Професоръ Д-ръ Ив. А. Георговъ. Екзархъ Иосифъ I (продължение) Христо Пасховъ. Алексо Стефановъ. Пощенската служба при В. М. О. Р. О. преди Илинденъ. Прослава на Илинденъ.

Кн. 8—78. Книга посветена на Методи Кусевъ. Митрополит Старо-Загорски. Димитъръ Миновъ Станишевъ. Сражението надъ с. Шърково. Коста Василевъ. Изъ живота на четитъ, Пощенската служба при В. М. О. Р. О. (продължение)

Кн. 9—79. Екзархъ Иосифъ I (продължение). Какъ се дойде до Илинд. възстание. Изъ записките на Ив. х. Николовъ. Освещаване паметника на падналите разложки граждани. Борбата за гробищата въ Битоля. Пандиль Шишковъ. Близките и по-далечни събития презъ последните два месеца. Нязи ефени, Велибеговата пещера (легенда).

Кн. 10—80. Dame Груевъ. Царевна Миладинова Алексиева. На Царевна Миладинова Алексиева. Отчетъ на Ржководн. дѣло на Илинд. организация отъ 1. IV. 1936 до 31. XII. 1936 г. Екз. Иосифъ I (продължение). Свѣтославъ Мерджановъ и Бедрость Серемдженъ. Алексо Турунджовъ. Политическото положение въ Европа. Защо св. Климентъ е патронъ на нашия университетъ. Молитвенъ химъ къмъ св. Климентъ отъ неговите ученици,

Година IX

Клишета:

Кн. 1—81. Димитъръ и Константинъ Миладинови. Къщата на бр. Миладинови. Селянки отъ Стружко. Струга — далянитъ. Стружки носии. Струга — изгледъ. Стружанки наливатъ вода отъ бунара. Струга — паркътъ край езерото.

Кн. 2—82. Хр. Матовъ. Василь левски. Макед. девойки. Ламбо Илиевъ Мурговъ. Изгледъ отъ Гевгелийско. Семейството на Хр. Матовъ. Мостъ — водопроводъ при с. Екши-су. Дойранъ. Благой Ив. Тодевъ.

Кн. 3—83. Делегатите на X конгресъ. Камилски керванъ край Одринъ. Райко Жинзифовъ. Майка съ дъщеря и синъ. Велесь. Гробътъ на Р. Жинзифовъ. Селска стая. с. Субашъ-Къой. Человътъ Туристи въ Пиринъ. Тодоръ Стеф. Якововъ (Русимъ) Трайко Благоевъ. Стефанъ Апост. Ивановъ. Солунъ.

Кн. 4—84. Мише Развигоровъ. Тома Давидовъ. с. Мирковци — Скопско — селяни Антонъ Янакиевъ, Ангелъ Дончевъ. Бѣжанци отъ с. Драглище — Разложко. Коста Ципушевъ въ София. Бѣжанци отъ с. Годлево — Разложко. Проф. Анастасъ Иширковъ.

Кн. 5—85. Гоце Дѣлчевъ. Пере Тошевъ. Лазаръ Димитровъ. Монаст., Св. Панталеймонъ. Братството на Монастира. Стефанъ Илиевъ Кондаковъ. Коста Д. Божиновъ. Гого Ив. Кехайовъ.

Кн. 6—86. Х. Профес. Д-ръ Л. Милетичъ. Христо Николовъ Устальковъ.

Кн. 7—87. Крушово. Макед. българи въ Тирана. Макед.-бълг. колония въ Тирана. с. Влашка Клисура. Охридъ — есенно време. Черкв. „Св. София“ въ Охридъ. Наумъ Чакъровъ. Стаменъ Петровъ — отъ с. Лаегенъ — Леринско.

Кн. 8—88. Трайко Китанчевъ. Dame Груевъ. П. К. Яворовъ. Кореща. Крушово — изгледъ. Тана Вас. Кировска. Героиня отъ с. Осничани — Костурско. Донка Ставрева — Комитата.

Кн. 9—89. Ив. Гарвановъ. Мъгленъ — карта. Василь Чекаларовъ. Солунъ — изгледъ. Черкв. „Св. Спасъ“ — Скопие. Апостолъ и Сребра Угренови отъ с. Лера (Битолско).

Кн. 10—90. Воденъ. Четата на подпоручикъ Хр. Танушевъ, Кольо Рашайковъ — Вишенски. Марко Лазаровъ. Тодоръ Шикалевъ.

Статии:

Кн. 1—81. Книга посветена на Братя Миладинови. Политическа Европа презъ януари 1937 г. Изъ вест. и печата.

Кн. 2—82. Христо Матовъ апостолътъ на свободата. Презъ II-та 1/2 на възст. въ Охридско. Изъ записките на Ив. х. Николовъ. Въ Леринъ. Учебното дѣло въ Дойранско. Предъ прага на една бележита стогодишнина. Благой Ив. Тодевъ. Събитията презъ февруари. Изъ вестниците и печата.

Кн. 3—83. Нашиятъ Х. редовенъ конгресъ. Одринъ, Райко Жинзифовъ. Раняването на Dame Груевъ въ с. Слатино. Защо бѣхъ за възстанието. Учебното дѣло въ Кратовско. Тодоръ Стефановъ. Събитията въ Европа. Изъ вестниците и печата. Мориховска рударска областъ. Хаилидическа рударска областъ.

Кн. 4—84. Мише Развигоровъ. Капитанъ Тома Давидовъ. Нашиятъ Х ред, Конгресъ. Изъ Дневника на Ник. Петровъ. Професоръ Аи. Иширковъ Изъ в-цитъ и списанията. Явна благодарностъ. Съобщение.

Кн. 5—85. Гоце Дѣлчевъ. Една 25 годишнина. Участието на Дебърско въ Илинденското възстание. Неканени гости. Мегленъ и с. Лѣсково. Монастиръ „св. Панталеймонъ“. Учебното дѣло въ Леринско. Стефанъ Илиевъ Кондаковъ. Кажде е истината. Коста Д. Божиновъ, Гого Ив. Кехайовъ, Изъ в-цитъ и печата. Разпятието въ Долни Порой.

Кн. 6—86. Книга посветена на Професоръ Д-ръ Любомиръ Милетичъ. Витязи на бълг. народъ. Прослава на Гоце Дѣлчевъ. Химнъ на Костурчани, Революционно Костурско (спомени). Учебното дѣло въ Тетовско. Христо Ник. Устальковъ. Утро за Г. Дѣлчевъ въ Варна. Хрисанта Патерова — щедра дарителка. Политич. отдѣлъ. Изъ вестн. и печата. Окръжно.

Кн. 7—87. Илинденъ. Сѫщо. Сѫщо. Сѫщо. На Македонската героиня (стихове) Отпразнуване Илинденъ. Оригинални протоколи отъ смилевския конгресъ. Единъ отзувъ оттатъкъ океана. Охридскиятъ войвода Деянь Димитровъ. Учебното дѣло въ Кочанско.

Кн. 8—88. Трайко Китанчевъ. Последния частъ на Dame Груевъ. Съ Яворовъ отъ Пиринъ до Рилския манастиръ. Едно пояснение. Изпращане доброволци отъ Кукушъ. Учебното дѣло въ Охридско. Изъ живота на четитъ. Тима Икономова. Донка Ставрева. И каурките станали комити. Последните събития въ свѣта. Тажа за родината.

Кн. 9—89. Иванъ Гарвановъ. Една печална 30 годишнина. Василь Чекаларовъ „гърьци андартъ“. Дуко Тасевъ. Учебното дѣло въ Скопско. И каурките станали комити (продължение). Положението. Нашиятъ календарь.

Кн. 10—90. Сонетъ вѣнецъ. „Изъ акордитъ на вѣчностъ“ Ревизия на договорите и малцинствения въпросъ. Камбаната въ Кронцелево. Гевгелийско въ освободителното движение. Въ служба на отечеството. Гърците за освободит. борба на македонските българи. Битолското сиропиталище. Кольо Рашайковъ Вишенски. Войвода Марко Лазаровъ. Тодоръ Шикалевъ. Българска история въ нашите и чуждите училища. Положението.

Година X

Клишета:

Кн. 1—91. Попъ Христо — Крушово. Гумендже. Анте Колевъ Драгалевски.

Кн. 2—92. Скопски Митрополит Неофитъ. Клише — разписка отъ Ц. М. Р. К. Сѫщо отъ Атина революцион-

но др-ство. Клишета смѣткоразписки. Македонски културенъ домъ.

Кн. 3—93. Райко Жинзифовъ. Банско. с. Могила — Битолско Захария Шумлянска. Юлиянъ Шумлянски. Димитъръ Андоновъ. Сотиръ Байновъ Теневъ, Георги Хр. Стайковъ. Първенци отъ с. Лѣсково — Мегленско.

Кн. 4—94. с. Айтось — Леринско. Прилепъ.

Кн. 5—95. Гоце Дѣлчевъ. Вѣнко Марковски. Лазаръ Маджаровъ Петъръ Васковъ. Кръстю Българията. Строителенъ комит. на Мокедонския домъ въ Варна. Любителска театр. група при дома. Наст-ство на д-во Илинденъ — Варна. Макед. домъ въ Варна. Езда Исакъ Флорентинъ. Клише — разписка.

Кн. 6—96. Бойко Чавдаровъ, Георги Гешаковъ и Конст. Ненчовъ. Бѣжанци отъ с. Бутимъ — Драмско. Попъ Янко Георгиевъ отъ Гумендже. Баба Кера Пазвантова отъ с. Монастиръ — Гюмюрджинско. Пор. Софр. Стояновъ. Тодоръ Дим. Миневъ. Подпор. Борисъ Сугаревъ.

Кн. 7—97. Илинденци въ София. Илинденъ въ Варна. Сждо Илинденъ въ Тирана. 15 год. на Илинд. възст. въ Скопие. Христо, Наумъ, Григоръ, Иванъ и Стефанъ Спространови. Бѣжанци отъ с. Бутимъ Драмско. Изгнаници отъ Енидже — вардарски търдарски села. Свещ. Хр. Ивановъ.

Кн. 8—98. Учителите въ Битолската бълг. класич. гимназия (1902/3 г.) Михаилъ Чаковъ. Бѣжанци отъ Разлога. Сждо. Сждо. Бѣж. отъ с. Драглище. Тодоръ Станковъ. Бѣжанци въ Свиленградъ — гарата. Сждо. Българи първенци отъ източ. Макед.

Кн. 9—99. Нико Каанджуловъ. Изселници на гарата Свиленградъ. Майки съ децата си на сжщата гарата. Изселници отъ с. Лѣсково и Черешово.

Кн. 10—100. Ахиль Минджовъ. Пътятъ къмъ гарата Воденъ за града. Чети подъ общата команда на полковникъ Янковъ. Охридски хилядогодишенъ чинаръ. Гр. Гостиваръ. Страшимиръ Радивоеvъ.

Статии:

Кн. 1—91. Изгора (стихове). Изъ Поемата „Вардаръ“. Отчетъ на ржководното тѣло на Илинденската организ. Попъ Христо отъ Крушово. Учебното дѣло въ Енидже-Вардарско. Аント Колевъ Драгалевски. Иностранните училища у насъ. Положението.

Кн. 2—92. Неофитъ, митрополитъ Скопски. Паричните средства и счетоводните операции на В. М. О. Р. О. преди Илинденъ. Македоно-Одринското опълчение. Учебното дѣло въ Воденско. Положението. Бълг. училища въ Добруджа закрити.

Кн. 3—93. Райко Жинзифовъ. Отецъ Паисий. Революц. движение въ Одринския вилаетъ. Маршъ. Приветствие къмъ Г-жа Шумлянска. Захария Юл. Шумлянска. Дим. Андоновъ. Ник. Вълчевъ, Несторъ Байновъ Таневъ и Георги Хр. Стайновъ. Етнографски прегледъ върху една частъ макед. българи. Положението.

Кн. 4—94. Изъ хайдушката лирика — Меракотъ (стихове). Първите дни на възстан. въ Костурско. Револ. движение въ Одринския вилаетъ (продължение). Съ Пере Тошевъ отъ Битоля до София. Учебното дѣло въ сѣрско.

Кн. 5—95. Човѣкътъ и революционеръ Гоце Дѣлчевъ. Нова струя въ бълг. поезия. Великденски даръ отъ родината. Великд. разказъ Окървавенъ Гергьовденъ. Списъкъ на осждените и изпратените на заточение учители, свещеници, граждани и селяни въ началото на 1901 год. Револ. движение въ Одринско (продължение). Съ Пере Тошевъ (продължение) Освещаване македонския домъ въ Варна. Тържеството на прилепското братство. Езда Исакъ Флорентинъ. Положението.

Кн. 6—96. Стоянъ войвода (стихове). Св. Кирилъ и Методи — животъ и дѣла. Костенарийски рев, районъ, Съ Пере Тошевъ (продължение), Габровскиятъ бой. Учебното дѣло въ Кайларско. Положението, Идеята за отечество.

Кн. 7—97. Илинденъ, Отпразнуване Илинденъ въ София. Варна. Тирана, Кончежа на бѣжанчето. Задъ Пирина (стихове). Български духъ въ Македония следъ Илинд. възстание. Наумъ Хр. Спространовъ. Предъ каймакамина (пѣсън). Съ Пере Тошевъ (продължение). Положението.

Кн. 8—98. Айдушко либе. Чорбаджи Спиро и жетваритъ (стихотворения). Битоля и възраждането ѹ. Бълг. училища въ Одринъ. Какъ превземе черквата „Св. Илия“ въ Дойранъ. Михаилъ Чаковъ и участието му въ Илинд. възстание. Годоръ танковъ. Дейностъ на Никола Петковъ въ битолско поле и въ Морихово. Бележки върху спомените на Алексо Стефановъ. Положението.

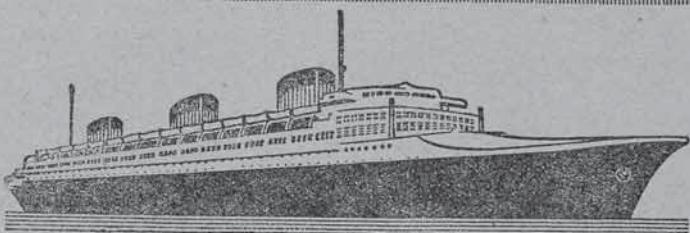
Кн. 9—99. Книжнината и възраждането. Братоубиецъ. На родниотъ работникъ — на Стрика Алекса, Патриотъ — на Зафира и на Спира (стихотворение) Емборски спомени.. Какъ загубихме Нико Каанджуловъ и Найдо Пещалевецъ. Дейностъ на Ник. Петровъ (продължение), Хр. И. Сираковъ Учебното дѣло въ Демиръ-Хисарско. Положението.

Кн. 10—100. 10 години илюстр. „Илинденъ“. На меана, Лѣярите, Амалотъ, стихотворения. Ахиль Минджовъ. Емборски спомени отъ 1895 год. Какъ изгубихме Нико Каанджуловъ и Найдо Пещалевецъ. Моята дейност въ Битолското поле и въ Морихово. La question de Macédoine et la Diplomatie Européenne. Изъ живота на четитъ. Положението. Съдържание на години VI—X на илюстрация „Илинденъ“.

**Открива се подписка за XI годишнина
на ИЛЮСТРАЦИЯ „ИЛИНДЕНЪ“,**

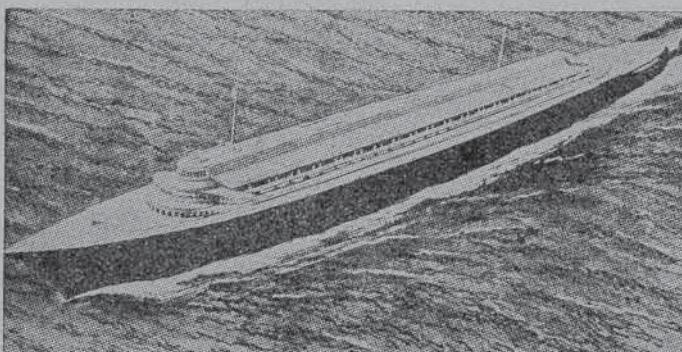
НОРМАНДИЯ

83.423, тона 314 м. дължина
160,000 конски сили мощност,
4 дни океана, най-големия и
най-луксозния параходъ на свѣтъ,
принадлежи на

КОМПАНИИ ГЕНЕРАЛЪ ТРАНЗАТЛАНТИКЪ ФРЕНЧЪ ЛАЙНЪ

Същата Компания за подържане извоюваното морско първенство проектира
да построи новъ типъ морски гигантъ

безъ кумини, отъ 100,000 тона,
400 м. дължина и 37 възела
на часъ. Този новъ плаващъ
дворецъ по своите размѣри,
бързина и удобства ще остане
ненадминатъ. Ще минава
океяна само за 3 дена

Генераленъ представителъ
за България

БОГДАНЪ ИЛИЕВЪ, ул. Мария Луиза, 67 – София
Телефонъ 3-18-67

ЗА ИНДУСТРИЯ И ЦЕНТРАЛНИ ОТОПЛЕНИЯ **ПИРИНСКИ КАМЕННИ ВЖГЛИЩА**

Двойно пресъти на бучки отъ 16 до 40 мм.
ДОСТАВКА БЕЗЪ ЗАБАВА. ЦЕНИ ИЗНОСНИ
Справки и поръчки при Бълг. Акц. Д-во

,ГРАНИТОИДЪ“

СОФИЯ–ПОДУЕНЕ

ТЕЛЕФОНЪ № 4-13-21

НАШИЯТЪ КАЛЕНДАРЪ

Ръководното тѣло на Илинденската Организация предлага на родолюбивото българско гражданство и на своите членове своя календарь за 1939 година, украсен съ лика на високо почитания и всеобщо уважавания поетъ-революционеръ, на илинденеца Пею Яворовъ.

Пламененъ патриотъ, безгранично любящъ Българския родъ, отъ които краища на българската земя и да произхождаше той, въ него-вото любвеобилно сърдце като въ съ-брателна леща се отразяваха идеалитъ и копнежитъ за свобода на останалитъ въ робство негови братя. Възгорденъ отъ въторга, съ който тѣ бѣха от-дали имотъ и животъ за спасението имъ отъ вражеско иго, очорованъ отъ себе-отрицанието, съ кое-то всѣки — отъ най-малкия до най-го-лѣмия — бѣше от-далъ здраве и сили за благополучния из-ходъ на поетата бор-спасението на брата-робъ. И неговиятъ примѣръ зарази маса поклонници предъ чутовния подвигъ на възстаналия народъ и редоветъ на В. М. О. Р. О. се украсиха съ най-достойнитъ представители на освободената част отъ отечеството и се поде борба на животъ или смърть, борба която разкъса мрака и просияха лж-читъ на свободата. Страшниятъ грѣхъ само на дребни хора хвърли страната въ по-тъмно робство, но надеждата за възтържествуване на правдата никога не е изчезвала — правдата е безсмъртна.

Нека украсимъ домоветъ си съ лика на най-достойното чадо, което българската земя до сега е създала.

ПЕЮ ЯВОРОВЪ

ба, вѣренъ другаръ и съмишленникъ на апостолите на революционното дѣло въ Македония и Одринско, Пею Яворовъ презрѣ спокойния свой животъ въ страната, която бѣ го родила и която бѣ го окрилила съ всичкото си внимание и почти, и съ пушка на рамо, той, издигнатиятъ до висините на Парнасъ, Богодъхновениятъ иувѣнчанъ безсмъртенъ пѣвецъ на българските идеали, тръгна рамо до рамо съ най-обикновения четникъ и отиде тамъ, въ най-чаровната, но най-нешастната страна въ свѣта да пролѣе своята кръвь за

Отъ Ръководното Тѣло
на Илинденската Организация